

Міністерство охорони здоров'я України
Український центр наукової медичної
інформації і патентно-ліцензійної роботи

Термінологія в ортопедії і травматології

Полтава 2001

УДК 617.3 + 617 - 001

Установа-укладач:
Українська медична стоматологічна академія.

Автори і укладачі:
Скрипніков М.С.
Пелипенко В.П.
Пелипенко О.В.

Рецензенти:
заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук,
професор М.О. Корж;
доктор медичних наук, професор М.С. Бондаренко.

Голова експертної комісії:
доктор медичних наук, професор Б.І. Сіменач.

Термінологія в ортопедії і травматології.
(Скрипніков М.С., Пелипенко В.П., Пелипенко О.В.)

Автори маючи достатній педагогічний і лікувальний досвід, в цьому виданні накопичили і узагальнили великий обсяг інформації в термінології при обстеженні з сучасними методами візуалізації, оперативному лікуванні ортопедо-травматологічних хворих. Приведені класифікації пошкоджень і узагальнень, остеохондропатій, кісткових пухлин. Латинські фразеологізми і крилаті вислови збагачують рівень мовної освіченості людини-лікаря професіонала.

Навчальний посібник розрахований на студентів, лікарів-інтернів, спеціалістів ортопедів-травматологів, випуск другий поновлений, доповнений.

Полтава 2001, 63 с.

Відгук

на рукопис навчального посібника для студентів, лікарів-інтернів по термінології в ортопедії і травматології написані завідуючим кафедрою топографічної анатомії і оперативної хірургії професором М.С. Скрипніковим, співробітниками кафедри травматології і ортопедії доцентом В.П.Пелипенко, асистентом О.В.Пелипенко.

В вітчизняній літературі останні роки збільшилась кількість словників, які в деякій мірі компенсують пробіл термінології, але недостатньо видань по самій термінології.

Тому робота авторів є доцільною.

Перше видання авторів на російській мові за 1985 рік зовсім скромне. Останнє доповнене, розширене написане гарною мовою і досить зрозуміло для студентів, які знайомляться з ортопедією і травматологією вперше і необхідне для лікарів, особливо інтернів.

Автори в навчальному посібнику написали 13 розділів.

Латинський алфавіт, правила вимови і написання, терміноелементи грецькі та латинські переведені на українську і російську мову (достатньо було однієї державної), тлумачення медичних специфічних термінів для ортопедів і травматологів допоможуть читаючим і вивчаючим цю спеціальність краще професійно орієнтуватись в навчанні і практичній діяльності.

Навчальний посібник з основними розділами:

- терміни при обстеженні хворих – потерпілих;
- терміни, що вказують на зміни в опорно-руховому апараті при травмах і захворюваннях;
- терміни при оперативному лікуванні, доповнені сучасними методами візуалізації;
- класифікація пошкоджень, ускладнень;
- розділ симптомів і синдромів;
- класифікація пухлин і остеохондропатії;
- реабілітація;
- бібліографія.

Доповнює роботу і приведений список фразеологізмів і крилатих висловів, які дійсно збагачують і прикрашають людину, знання яких свідчить про високий рівень мовної культури.

Рукопис слід рекомендувати до друку.

Заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук, професор М.О.Корж.

Доктор медичних наук професор М.С. Бондаренко.

1. Передмова.

В мовознавстві термінами називають слова, або словосполучення, які точно позначають якість поняття і їх співвідношення з іншими поняттями певної галузі науки. Термінологія – розділ мовної лексикографії, що вживає правила творення, написання і вживання термінів.

Мова, що має досконалу граматику, удосконалюється, збагачується і розвивається, збільшує свій словниковий запас, здебільшого за рахунок нових термінів.

Термінологія – це і дуже непросто і дуже важливо, і дуже відповідально, і дуже потрібно.

Історія полупрофесійного і професійного лікування нараховує декілька тисячоліть. Перші відомості про досягнення медицини найдавніших цивілізацій в розпізнаванні і лікуванні захворювань можна почерпнути із вавилонських клинописних записок, із давньоіндійських вед, єгипетських папірусів і китайських ієрогліфічних рукописів. Найбільш раннім джерелом знань, що дійшли до нас являється декілька фрагментів текстів Алкмеона Кротонського (6 в. до н.е.). Більше 100 медичних описів цієї епохи зібрано в так званому “*Corpus Hippocraticum*”, “Збірнику Гіппократа”, які приписуються по традиції визначному лікарю древності Гіппократу (460-377 р.р. до н. е.). З нього фактично починається історія європейської медицини і медичної термінології. Основне мовне багатство збірника представлено назвою хвороб і їх симптомів, а анатомічна лексика представлена слабкіше.

Від “Гіппократова збірника”, часто при посередництві послідууючої латинізації, наукова медицина успадкувала багато найменувань, наприклад акроміон, апофіз, кіфоз, кома, лордоз, нома, симфіз.

Значний вклад в медико-біологічну лексику вніс грецький вчений і філософ Аристотель (384-322 р.р. до н.е.), а також Герофіл, Еразистрат – якраз при останніх медична мова набула рис стрункості і наукової точності, що помітно навіть з позиції сучасної науки. Грецька мова до кризи античного миру фактично виконувала функцію міжнародної мови медицини, служила засобом професійного взаєморозуміння лікарів різних етнічних груп.

Самий визначний із практикуючих лікарів в Римі Клавдій Гален залишив після себе словник і коментарії до творів Гіппократа. Він ввів чимало нових грецьких найменувань, уточнив значення старих, роз’яснив малозрозумілі гіппократівські терміни. Він домагався, щоб склад і внутрішня форма слова правильно були орієнтовані по відношенню до його функції, щоб кожне спеціальне слово мало однозначне застосування і тлумачення, що особливо важливо в термінології.

Сучасна медична термінологія – результат багатовікового розвитку світового і вітчизняного лікарювання, медичної науки. В ній акумульовані зусилля лікарів і вчених різних країн в пізнанні природи людини, будови і функції організму, причин виникнення хвороб і розробці методів їх лікування. Мабуть немає більше іншої професійної діяльності, де б інтернаціональний досвід так безпосередньо відображався в розвитку і структурі спеціальної лексики, в ній увіковічені спадковість наукового знання, відобразились як геніальні здогадки, так і стійкі омани.

Медицина і біологічна термінологія досягли найбільшого ступеню інтерпретації в порівнянні з іншими галузями завдяки всеохоплюючому впливу впродовж багатьох століть двох класичних мов античного світу – давньогрецької і латинської.

Перші словники медичних термінів на латинській, російській, французькій мовах були складені першим нашим професором “повивального мистецтва” Н.М. Амбодиком-Максимовичем. В 1783 р. вийшов в світ його “Анатомо-фізіологічний словник” з біля 4000 найменувань. В 1785 р. випущений автором “Медико-патологіко-хірургічний словник”, де були зібрані найменування захворювань і їх симптомів.

Історія медичної термінології дуже цікава. Проблеми її ще далеко не всі вирішені. Традиційність вживання термінів, наявність в науці різних точок зору, взаємообмін інформацією на різних мовах, пов’язаних нерідко із специфічними національними мікротерміносистемами, нарешті, недостатність планомірних систематичних зусиль по обмеженню зростання синонімів, які приводять до збільшення інтернаціональних синонімів, неупорядкованості медичної термінології, що погіршує обмін наукової інформації, при її машинній обробці, спричиняє утруднення при адекватному перекладі медичної літератури.

В упорядкуванні і нормалізації медичної термінології, крім спеціалістів різного спеціального медичного профілю, активну участь повинні приймати філологи.

У цій роботі приведені крилаті слова і фразеологізми для того, щоб показати як протягом віків осідали в мовах світу, як золотники в піску, найяскравіші формою і найбагатші змістом слова – з античних і біблійних легенд, з літописних переказів, з історичних та наукових джерел. Знання крилатих висловів є ознакою високої мовної культури, збагачує і прикрашає людину.

Автори.

1.1. Латинський алфавіт. Правила вимови.

Латинський алфавіт складається із 24 букв. Він був запозичений римлянами у греків, які в свою чергу запозичили його у фінікійців.

Написання	Назва	Вимова
A,a	а	а
B,b	бе	б
C,c	це	ц перед е, і, у, ае, ое, еи к перед а, о, и, аи перед приголосними, в кінці слова
D,d	де	д
E,e	е	е
F,f	еф	ф
G,g	ге	г
H,h	га	г (придихальне) вимовляється, як український “г”
I,i	і	і ,перед голосним на початку складу, між голосними як “й”
J,j	йот	й буква внесена з німецької мови
K,k	ка	к пишеться в іншомовних словах
L,l	ель	л
M,m	ем	м
N,n	ен	н
O,o	о	о
P,p	пе	п
Q,q	ку	к тільки в сполученні з “u” як кв
R,r	ер	р
S,s	ес	с, між голосними і між т,п і голосним вимовляється “з”
T,t	те	т
U,u	у	у
V,v	ве	в
X,x	ікс	кс перед голосними як “кз”
Y,y	ігрек іпсилон	і пишеться в словах грецького походження
Z,z	зета	з, в іншомовних словах як “ц”

В латинській мові з великої букви пишуться особисті імена, назви місяців, народів, прикметники і займенники утворені від назви народів; в рецептах – назва хімічних елементів, препаратів, рослин.

1.2. Двоголосні (дифтонги) – поєднання двох голосних, вимовляється як один звук або один склад.

ae - схожість з українським звуком е;

oe - схожість з українським звуком е.

Якщо сполучення цих голосних потрібно вимовляти окремо, згідно їх написання, то над е потрібно поставити дві крапки; ає, оє (pnoë - пное, аєг - аер).

au, eu - вимовляються одним складом з ледь чутним "у" (середнім між "ау" і "ав", "еу" і "ев").

1.3. Буквосполучення.

ch - схожість з українським "х": chondros - хондрос;

th - схожість з українським "т": thorax - торакас;

ph - схожість з українським "ф": phrenicus - френікус;

rh - схожість з українським "р": rharpe - рафе;

sch - схожість з українським "сх": ischias - ісхіас; проте медики вимовляють "ш", що можна кваліфікувати як свого роду професіоналізм;

ngu - перед голосною вимовляється "нгв": sanguis - сангвіс;

qu - схожість з українським "кв": aqua - аква;

ti - перед голосною, вимовляється "ці": operatio - операціо; після s, t, x і в ненаголошеному складі як "ті" – tinctura – настоянка.

1.4. Наголос.

Наголос не ставиться на останній склад.

Наголос ставиться на другий склад з кінця слова в двоскладних словах (corpus, bursa); якщо в другий склад входить дифтонг (gangraena);

якщо після голосного другого складу є два чи більше приголосних, х чи z (ligamentum, reflexus)

Наголос на третьому з кінця складі:

1) якщо після голосного другого з кінця складу йде голосний чи t (tibia, curatio);

2) якщо після голосного другого з кінця складу слідує b, p, d, t, c в сполученні з l, r (vertebra, palpebra).

Якщо за правилами не можна визначити місце наголосу, необхідно звернутися до словника. Знак довготи (-) вказує на наголос, знак короткості (v) - на ненаголошений склад (fractūra, anatomīcus).

Латинська мова має велике значення для медичної науки не тільки як міжнародна мова медичної термінології. Лікарю необхідно знати її, щоб розуміти найменування захворювань, правильно ставити

діагноз і назначати лікування, а також, щоб в випадках необхідності розбиратися в текстах, написаних на латинській мові старими і середньовіковими авторами – медиками, монографії (манускрипти) яких – складова основа сучасної медицини.

1.5. Грецькі та латинські терміноелементи (переклад російською, українською мовами).

a, ab, abs -	удаление, отклонение; віддалення, відхилення
a, an-	отрицание или отсутствие качества; заперечення або відсутність якості
accelero -	ускорение; прискорення
acr(o) -	верхний, острый; относящийся к дистальным отделам частей тела; верхній, гострий; той, що відноситься до дистальних відділів частин тіла
actin -	луч; промінь
- aemia (haem)	кровь; кров
aequ-	равный; рівний, однаковий
-agra, algia-, algo-, algesia	боль, страдание; біль, страждання
ana-	усиление, движение снизу вверх, возвратное действие; підсилення, рух знизу до гори, зворотна дія
angi-	сосуд; судина
andr(o)-	мужчина; мужчина, чоловік
ankyl-	сращение; зрощення
anthrop-	человек; людина
aqu-	вода; вода
arc-	дуга; дуга
ard-	жар; жар
arthr-	сустав; суглоб
bi-	дву-, двух; дво-
bio-, bios-	жизнь; життя
brachi-	плечо; плече
brachy-	короткий, укорочение; короткий, укорочення
cancer-, carcin-	рак; рак
cardi -	сердце; серце
cel-	грыжа, опухоль; грижа, пухлина
cell-	клетка; клітина

cephal-	ГОЛОВА; ГОЛОВА
cerebr-	МОЗГ; МОЗОК
chir-	рука, кисть; рука, кисть
chondr-	хрящ, крупинка; хрящ, крупинка
chrom-, chromat-	цвет, окраска; колір, забарвлення
circum-	вокруг; навкруги
clin-	ложе; ложе
con-	соединение; поєднання
contra-	против; проти
crani-	череп; череп
cyst-	пузырь; міхур
dactyl-	палец, палець
dent-	зуб; зуб
derm(at)-	кожа; шкіра
desmo-	соединение, связь; поєднання, зв'язок
-ectomy	иссечение, удаление; відрізання, видалення
endo-	внутри, внутренняя оболочка; всередині, внутрішня оболонка
extra-	вне, за пределами чего-либо; зовні, за межами чогось
febr-	лихорадка; лихоманка
femin-	женщина; жінка
fibr-	волокно; волокно
ger-, geront-	старый, старческий; старий, старечий
gon(y)-	колени; коліно
-gramma	запись, оттиск; запис, відбиток
hepat-	печень; печінка
hetero-	один из двух, иной, другой, различный, чужой; один з двох, інший, різноманітний, різний, чужий
hist(o)-	ткань; тканина
hydr(o)-	вода; вода
hyper -	превышение нормы; увеличение, над, сверху; понад нормою, підвищення норми, збільшення, над, поверх
-iater, iatr	врач; лікар
-iatria	лечение; лікування
infra-	положение под чем-то, ниже; положення під чимсь, нижче, знизу
intra-	внутри чего-либо; всередині чогось

kephal-	ГОЛОВА; ГОЛОВА
kine(s)-	движение; рух
lapar-	живот; живіт
laryng-	гортань; гортань
lip-	жир; сало; жир; сало
-logia	учение; вчення, наука
lymph(o)-	жидкость(чистая вода, влага); рідина (чиста вода, волога)
-lysis	разрушение, распад; руйнування
man(u)-	рука; рука
masculin-	мужской; чоловічий
mastia, mast(o)-	молочная железа; молочна залоза
maxim-	наибольший; найбільший
medi-	середина, средний; лечить; середина, середній; лікувати
mega-	большой; великий
mela(n)-	черный; чорний
men-	месяц (календарный); місяць(календарний)
mening-	мозговая оболочка; мозкова оболонка
meta-	между, позади, изменение, выход за пределы, перемещение; між, поміж, позаду, зміна, вихід за межі, переміщення
morb-	болезнь; хвороба
mort(u)	мертвый; мертвий
mult-	много; багато
myel-	мозг(костный, спинной); мозок (кістковий, спинний)
my(o)-	мышца; м'яз
necr-	мертвый, труп; мертвий, труп
neur-	нерв; нерв
nucl-	ядро; ядро
nud-	голый; голий
ocul-	глаз; око
odont-	зуб; зуб
odor -	запах; запах
-odynia	болезненное состояние; хворобливий стан
-oma	опухоль; пухлина
-onych	ноготь; кіготь

ophthalm-	глаз; око
-or-	рот; рот
-orama	зрелище, вид; видовище, вид
os- (лат)	кость; кістка
ost(e)- (грец.)	кость; кістка
ot(o)-	ухо; вухо
pach(y)-	толстый; товстий
paed-	ребенок; дитина
-paedia	исправление недостатков, привитие правильных навыков; виправлення недоліків, прищеплення правильних навиків
pector-	грудь; груди
ped- (лат.)	нога; нога
-pexin	оперативное прикрепление, фиксация; оперативне прикріплення, фіксація
pharmac-	лекарство; ліки
phleb(o)-	вена; вена
phon- -phonia	звук, голос; звук, голос
-phren	грудобрюшная преграда; мысль, ум; грудочеревна перепона, діафрагма; думка, розум
-plegia	удар, паралич; удар, параліч
-pneum(at)	дыхание, дуновение; дихання, подув
pneum(on)-	легкое; легенья
pod-	стопа, нога; стопа, нога
-ptosis	падение; падіння
pulm-	легкое; легенья
py(o)-	гной; гній
pyr-	жар, огонь; жар, вогонь
radic-	корень; корінь
ram-	ветвь; гілка
re-	повторное действие; повторна дія
retro-	назад, обратно; назад, зворотний
rhachi-	хребет, позвоночник; хребет, хребетний стовп
rhap-	шов, место сращения мышц, сухожилий; шов, місце зрощення м'язів, сухожилків
rhin-	нос; ніс
rhagia-	сильное кровотечение из органа;

	сильна кровотеча з органа
rrhaphia-	сшивание; зшивання, зашивання
rrhexis-	разрыв; розрив
rub(er)-	красный; червоний
salping-	яйцепровод, маточная труба; яйцепровід, маточна труба
san-	здоровый; здоровий
sanct-	святой; святой
sangu-	кровь; кров
scop(ia)-	исследование, наблюдение; дослідження, спостереження
sec(t)-	сечь, резать; розсікати, різати
sens-, sent-	чувство, чувствительность; почуття, відчуття
septic(o)-	гниение, гнилостный; гниття, гнилосний
sial-	слюна; слина
sicc-	сухой; сухой
sinu-	пазуха; пазуха
som(a)-	тело; тіло
sperm(at)-	семя; сім'я, сперма
spir- (греч.)	завиток; дышать; дихання, завиток, закрутка
spondyl-	позвонок; хребець
steth-	грудь; груди
sthenia-	сила; сила
stom(at)-	рот, устье; рот, уста
-stomia	отверстие, свищ; отвір, нориця
sub-	под чем-нибудь; меньшая степень какого-либо качества; під чимось; менша міра якоїсь якості
super-	над чем-то; усилие; над чимось; підсилення
supra-	над, поверх, выше; над, поверх, вище
syndesm-	связка; зв'язка
thorac-	грудь; груди
thromb-	комок, згусток; тромб, згусток
-tom(ia)	сечение; розріз, розтин
trache-	дыхательное горло; дихальне горло
troph(ia)-	питание тканей органов; живлення тканин органів

ultim-	последний; останній
ultra-	более, сверх, за; більше, зверх, за, поза чимось
ur-,uria	моча, состояние мочеотделения, состояние мочи, болезни мочевыделительных органов; сеча, сечовиділення, стан сечі, хвороби сечовивідних органів
ureth(o)-	мочеиспускательный канал; сечовивідний канал
vacu-	пустой; пустий
vascul-	сосуд (уменьшитель.); маленька судина (зменшувальне)

1.6. Тлумачення медичних термінів.

АБДУКЦІЯ - рух назовні від центра тіла.

АДДУКЦІЯ - рух всередину до центра тіла

АДАКТИЛІЯ - безпалість

АДАПТАЦІЯ - пристосування

АДИНАМІЯ - безрухомість

АКУПУНКТУРА - голковколювання

АКІНЕЗІЯ - нерухомість, руховий параліч

АЛЛОТРАНСПЛАНТАТ - трансплантат тканини, взятих в іншій людині

АНАМНЕЗ - спомин, згадування

АНЕСТЕЗІЯ - втрата чутливості до болю, штучно викликана перед операціями ліками. Виділяють місцеву, загальну (наркоз), спинальну (спинномозкову) і епідуральну анестезію, провідникову

АНОМАЛІЯ - ненормальність, аномалія

АПЛАЗІЯ - недорозвій, недорозвиток, аплазія

АМІОТРОФІЯ - атрофія м'язів

АНЕМІЯ - недокрів'я, малокрів'я

АНОКСІЯ - безкисневість, брак кисню

АСЕПТИЧНИЙ - стерильний, без хвороботворних мікроорганізмів

АРТРАЛГІЯ - біль в суглобі

АРТРОПАТІЯ - об'єктивно визначене захворювання суглобу, внаслідок порушення іннервації (сірінгомелії)

АРТРИТ - об'єктивно визначене запалення суглобу, суглобиця

АСПІРАЦІЯ - відсмоктування розчинів із порожнини тіла за допомогою трубки, шприцу

АТРОФІЯ - ослаблення, виснаження викликані старінням, хворобою, інфекцією, травмою
АУТОТРАНСПЛАНТАНТ - трансплантат, виготовлений із тканини хворого, якому виконується трансплантація
БЩЕПС - двоголовий м'яз
БУРСИТ - запалення синовіальної сумки
ВАГУС - блукаючий нерв
ВАЛЬГУС - зовнішнє відхилення
ВАРУС - повернутий (вивернутий) всередину - внутрішнє відхилення частини тіла
ВАЛЕОЛОГІЯ - наука про збереження здоров'я даного природою
ВПРАВЛЕННЯ - зворотній шлях до початкового положення кісток в суглобі
ВРОДЖЕНИЙ - порушення (захворювання) з моменту народження
ВИТЯГНЕННЯ - метод лікування зламаних кісток за рахунок витягнення і вирівнювання відломків
ВУЛЬНУС - рана
ГАБІТУС - тілобудова, зовнішній вигляд
ГАНГЛІЙ - вузол
ГАНГРЕНА - омертвіння, вогнець, спалень
ГЕМАТОМА - крововилив, кровняк
ГЕМПЛЕГІЯ - однобічний параліч
ГЕМОДИНАМІКА - кровообіг
ГЕМОЛІЗ - кроворозчин
ГЕМОРАГІЯ - кровотеча
ГЕМОРЕЯ - значна кровотеча
ГЕМОСТАЗ - кровоспин
ГЕМОПОЕЗ - кровотворення
ГІГРОМА - водяна пухлина
ГІДРОТЕРАПІЯ - водолікування
ГЕПЕРТЕРМІЯ - перегрівання
ГІПОТЕНАР - м'якушка мізинця
ДЕВІАЦІЯ - відхилення
ДЕМАРКАЦІЯ - відмежування
ДЕСТРУКЦІЯ - руйнування
ДІАГНОСТИЧНИЙ - термін, що використовується відносно процедури або методу визначення захворювання
ДІАЛІЗ - метод компенсації недостатньої роботи нирок шляхом штучного виведення шлаків із крові
ДІСТРАКЦІЯ - розтягнення
ДИСТАЛЬНИЙ - відноситься до закінчення тіла

ДОБРОЯКІСНИЙ - термін використовується для визначення аномальної пухлини, яка не поширюється на інші тканини і органи

ЕМБОЛІЯ - закупорювання кровеносної судини емболом або кров'яним згустком

ЕМБОЛЕКТОМІЯ - екстрена операція по вилученню ембола

ЕМПІЄМА - накопичення гною в порожнині тіла (грудній клітці)

ЗАП'ЯСТКОВИЙ ТУНЕЛЬ - прохід в передній частині зап'ястка, через який проходять нерви і зв'язки, що йдуть від передпліччя на кисть

ЗЛОЯКІСНИЙ - термін застосований для описання ракової пухлини, яка поширюється на інші тканини, крім з яких виходить

ІММОБІЛІЗАЦІЯ - фіксація і утримання на місці (з використанням витягнення або шини) зламаної кінцівки (суглобу), щоб забезпечити процес зрощення

ІШЕМІЯ - безкрів'я

КАВЕРНА - дуплина, порожнина

КАДАВЕР - мрець, труп

КАЗУС - випадок

КАЗУІСТИКА - випадковість

КАНЦЕРОГЕННИЙ - що викликає злоякісний ріст пухлини

КАНЦЕР - рак

КАРЦИНОМА - злоякісний ріст уражених раком поверхневих тканин

КАУЗАЛГІЯ - пекучобіль

КАТЕТЕР - тонка пластикова трубка, що використовується в процедурах для обстеження внутрішніх органів і проходів або як дренаж для випорожнення органів, порожнин

КАУДАЛЬНО – в напрямі ніг

КАУТЕРИЗАЦІЯ - хірургічний метод знищення тканин припіканням хімічним, електричним, тепловим або лазерним способом

КЕТГУТ - ниткоподібний матеріал із баранячих кишок, що використовується як шовний матеріал в хірургії

КОНТАМІНАЦІЯ - змішування, головна мета лікування відкритих переломів - запобігання забруднення ран патогенною мікрофлорою для забезпечення неускладненого загоєння ран м'яких тканин і перелому

КОКСИТ - інфекційне запалення кульшового суглобу

КОНТРАКТУРА - деформація, що обмежує функцію суглобу після перенесених захворювань (травми) дерми, м'язів, сухожилок, суглобових хрящів, кісток

КРАНІАЛЬНИЙ - стосовно до черепа, в напрямі до голови

КРІОХІРУРГІЯ - хірургічний метод знищення тканин заморожуванням

КЮРЕТАЖ - вишкрібання

МЕДІАЛЬНИЙ - розміщений ближче до середини тіла

МЕНІСКЕКТОМІЯ - хірургічна операція по вилученню колінного хряща (меніска)

МЕТАСТАЗ - розповсюдження пухлини (рака) із однієї частини тіла в іншу

МІАЛГІЯ - м'язобіль

МОНОАРТРИТ - артрит одного суглобу

НЕЙРОТОМІЯ - пересічення нервів

НЕКРЕКТОМІЯ - вилучення куска омертвілої кістки, тканини

ОМАРТРИТ - інфекційне ураження плечового суглобу

ОРТОПЕДІЯ - наука про правильне фізичне виховання дітей (від грец., orthos - "прямий", "правильний", та paedia - "виховання" та "дитина"). Вперше в 1741 році запропонував назву і написав підручник "Ортопедія" професор фізики, декан медичного факультету із Парижу Ніколас Андрі. Малюнок викривленого деревця, що вирівнюється за допомогою підпірок, який запропонував Н.Андрі, в послідуєчому став емблемою ортопедії – науки, що вивчає викривлення людського тіла

ОСТЕОАРТРОЗ - хронічне прогресуюче захворювання суглобу, при якому порушується метаболізм суглобового хряща, що призводить до дистрофії і деструкції

ОКЛЮЗІЯ - закупорка, перекривання

ОСТЕОМІЄЛІТ - запалення кісткової тканини і кісткового мозку

ОСТЕОМАЛЯЦІЯ - кісткорозм'якшення

ОСТЕОПОРОЗ - кісткорозрідження

ОСТЕОТОМІЯ - розсічення кістки

ПРОЛОНГАЦІЯ - продовження, затягування

ПРОТЕЗ - штучний пристрій, що замінює частину тіла, кінцівки або органу

РАДІАЦІЙНА (ПРОМЕНЕВА) ТЕРАПІЯ - метод лікування злоякісних пухлин, за допомогою рентгенівських променів

РЕЗЕКЦІЯ - витин, вилучення

РЕПОЗИЦІЯ - вправлення

РЕСПІРАТОР - апарат, що підтримує постійне дихання, нагнітаючи повітря в легені і відкачуючи зворотньо

РИЗОТОМІЯ - пересічення або відділення нервових корінців від спинного мозку для зняття болю

РЕТІНДЕКТОМІЯ - підтягнення шкіри обличчя

САГІТАЛЬНИЙ - розташований в передньо-задньому напрямку

САНОЛОГІЯ - наука про відтворення здоров'я людини обрраженої природою, тобто людини з вродженими і набутими фізичними вадами

СИНОВІАЛЬНА ОБОЛОНКА - оболонка, що вистилає суглоб або оточуюча сухожилку, яка вміщує рідину, що забезпечує вільний рух суглоба

СПАЙКА - аномальне злипання тканин в різних частинах і органах тіла, що викликається запаленням і призводить до виникнення рубців

СЕКВЕСТР - мертвочістя

СИНДАКТИЛІЯ - зростопалість

СИНДРОМ - ознакосклад

СПЛЕНЕКТОМІЯ - вилучення селезінки

СПОНДИЛІТ - інфекційне запалення хребтового стовпа

СУПІНАЦІЯ - поворот в положення вверх долонею (обличчям)

ТЕНОСИНОВІТ - запалення сухожилкового футляра

ТЕНДІНІТ - запалення сухожилка

ТОРАКОТОМІЯ - розтин грудної стінки між ребрами або груднини для отримання доступу до серця

ТЕНОР - м'якушка великого пальця

ТРАВМАТОЛОГІЯ - наука про пошкодження

ТРАХЕОСТОМІЯ - горлорозсічення, процедура розтину трахеї для підтримки дихання

ТРЕПАНАЦІЯ - хірургічний метод розсічення черепа

ТРОМБОЗ - формування кров'яних згустків в артерії (вені) з можливою зупинкою кровотечі

ТУМОР - пухлина

ФЛЕКСІЯ - згинання (суглобу)

ФРОНТАЛЬНИЙ - відноситься до передньої сторони тіла (по фронті тіла)

ФРАГМЕНТ - уривок

ЦЕНТЕЗ - протинання

ЦЕРЕБРАЛЬНИЙ - відносно до мозку

ЦЕРЕБРОСПИНАЛЬНА РІДИНА - що охоплює спинний і головний мозки

ХОНДРИТ - запалення хряща

ШОК - удар

ЯТРОГЕНІЯ - лікарочин

2. Терміни при обстеженні хворих-потерпілих.

“Ідея, думки керують
руками хірурга,

а роздуми починаються
з діагнозу”
В.Д.Чаклін

2.1. Терміноелементи деформацій.

Зміщення по довжині	dislocatio ad longitudineum
Зміщення по ширині	dislocatio ad latus
Зміщення під кутом	dislocatio ad peripheriam
Бокове зміщення	lateropositia
Приведення	adductio
Відведення	abductio
Згинання	flexio
Розгинання	extensio
Обертання, кручення	rotatio
Зменшення шийко-діафізарного кута - (ШДК)	coxa vara
Збільшення ШДК	coxa valga
Варусна деформація колінного суглобу (кут відкритий всередину (до середини))	genu varum
Варусна деформація колінного суглобу (кут відкритий назовні)	genu valgum
Кінська ступня	pes equinus
Порожниста ступня	pes exavatus
П'ятова ступня	pes calcaneus
Відхилення ступні всередину (до середини)	pes varus
Відхилення ступні назовні	pes valgus
Вроджена косолапість	pes equino varus congenitus
Вроджений вивих (звих) стегна	luxatio coxa congenita
Викривлення хребтового стовпа випуклістю наперед, передоскривлення	lordosis
Викривлення хребтового стовпа бокове випуклістю назад, горбатість	kyphosis
Викривлення хребтового стовпа бокове-сколіоз, кривобокість	scoliosis
Відхилення наперед (головки стегна)	anteversio
Одночасне викривлення хребтового стовпа випуклістю назад і в бік -	kyphoscoliosis

кіфосколіоз	
Відхилення I-го пальця стопи назовні	hallux valgus
Контрактура, зведення - обмеження рухливості в суглобі, скалічення	contractura
Анкілоз - нерухомість суглоба в результаті зрощення суглобових поверхонь	ankylosis
Перелом	fractura
Тріщини	fissura
Перелом по лінії росткового хряща	epiphyseolisis

2.2. Розвиток і основна структура суглобів.

Локомоторна система пов'язана з довільними рухами і тому структура її основних частин відображає цю функціональну направленість. Кістка, хрящ, м'язи розвиваються із мезенхімальної тканини. Їх базова організація являється самодиференціюючою і відбувається в ембріональному періоді (4-8 тижнів). Останній час гестаційного періоду (фетального), в основному, пов'язано з процесом росту. З цього моменту і на протязі всього життя розвиток локомоторного апарату формується в результаті його діяльності, рухів, фізичних навантажень. Все це допомагає тканинам адаптуватися до функціональних потреб. З урахуванням вроджених анатомічних аномалій слід відмітити:

- розвиток вісьового скелету відбувається в краніо-каудальному напрямку;
- верхні кінцівки розвиваються набагато скоріше нижніх (тому інсульти під час розвитку кінцівок уражають дистальні частини рук більше ніж ніг);
- кількість променів збільшується в дистальному напрямку (по одному в плечі, стегні, по два в передпліччі і гоміліці, по три - зап'ясток і передплесно, по п'ять в кисті і ступні);
- дерматоми, міотоми і склеротоми (тканини, що мають однакову сегментарну іннервацію) дають початок відповідно шкірним, м'язовим і кістково-суглобовим тканинам.

Суглоби являються розривами скелету, які дозволяють контролювати рухи. При зовсім малих об'ємах рухів суглобові кінці міцно пов'язані без розривів (синартроз) поєднуючись одним із засобів:

- фіброзна тканина (синдесмоз) практично не дозволяє ніяких рухів (череп);

- хрящ (синхондроз), що дозволяє обмежений об'єм рухів.

Якщо потрібний помірний або великий об'єм рухів, то з'являється порожнина, формується роздільний діартрозний або синовіальний суглоб. В таких суглобах суглобові кінці кісток вкриті гіаліновим хрящем: повністю (диски) або частково (меніски).

Суглоб покритий капсулою (зовнішня частина фіброзна, а внутрішня - ворсинчаста синовіальна оболонка), основною функцією якої є секреція віскозної синовіальної рідини (модифікований ультрафільтрат плазми), що забезпечує змащення і живлення хряща, а також очищення порожнини суглобу за допомогою ефективної макрофагальної системи.

Рухомість і стабільність кожного окремого синовіального суглобу варіює в залежності від: форми суглобових поверхонь (шарнір, циліндр), міцності капсули, м'язів, що перекидаються через суглоб і наявності проміжних структур.

2.3. Спеціальні методи візуалізації.

1. АНГІОГРАФІЯ - діагностичний метод дослідження кровоносних судин після введення в них непрозорих для радіації речовин.
2. АРТРОПНЕВМОГРАФІЯ - рентгенологічне обстеження суглобу при введенні в його порожнину газів для негативного контрастування, для позитивного контрастування використовують солі важких металів.
3. АРТРОСКОПІЯ - діагностичний метод дослідження суглобів з використанням волокнисто-оптичного ендоскопа.
4. БІОСКОПІЯ - хірургічна процедура по взяттю тканини для дослідження під мікроскопом - виділяють пункційну, аспіраційну і трепан-біопсію - закриті і відкриті.
5. ДИНАМОМЕТРІЯ - дослідження м'язової сили.
6. ЕЛЕКТРОМІОГРАФІЯ - діагностичний метод дослідження електричної активності м'язів.
7. ЕХОГРАФІЯ - діагностичний метод дослідження з використанням високочастотних ультразвукових хвиль.
8. ЛАПАРОСКОПІЯ - діагностичний метод дослідження черевної порожнини з хірургічною чи діагностичною метою.
9. МАГНІТНО-РЕЗОНАНСНЕ СКАНУВАННЯ - діагностичний метод дослідження кісток і суглобів із застосуванням магнітно-електронних хвиль.
10. МІЄЛОГРАФІЯ - діагностичний метод дослідження спинного мозку за допомогою рентгенівських променів і контрастних розчинів, що вводяться при поперековій спиномозковій пункції.

11. РЕНТГЕНІВСЬКІ ПРОМЕНІ - короткохвильове випромінювання, що використовується для проникнення в тканини тіла з діагностичною або терапевтичною метою. В 1845 році в єдиному проміжку історичної хронології народилися: Ілля Мечников, Вільгельм Рентген і Іван Пулюй. Праці перших двох увінчано Нобелівськими преміями. Ореол слави і визнання Івана Пулюя - геніального фізика з Галичини, який не лише винайшов X-промені, але й дав їм саме таку назву, вже понад сторіччя переписані іншому. В 1881 році, на 14 років раніше ніж німецький вчений В.Рентген, Іван Пулюй сконструював небачені електричні пристрої і теоретично обґрунтував цей пролог квантової фізики. Користуючись власним антикатодом, він вперше в світі зробив цілісний панорамний знімок людської структури, тобто усіх кісток.

12. КТ-СКАНУВАННЯ - винахід Годфрі Хаунафільда (1972) саме велике досягнення в радіології після відкриття рентгенівських променів.

13. ОСЦИЛОГРАФІЯ - вивчення пульсової хвилі в артеріях.

14. РАДІОІЗОТОПНЕ СКАНУВАННЯ КІСТОК - обстеження скелету при внутрішньовенному введенні остеотропних ізотопів (Технецій 99 в комплексі з органічними фосфатами) з наступною експозицією для осідання в кістках (2-3 години після ін'єкції). Енергію фотонів, що випромінюють ізотопи записують, використовуючи гамакамеру. Використовують запис (сканограму) для диференціювання різних захворювань скелету та м'яких тканин. Проводять порівняння із здоровою стороною. Описано в 1896 році А.Беккерелем після відкриття радіоактивності М.Кюрі-Складовською і П.Кюрі.

15. РЕОВАЗОГРАФІЯ - вивчення наповнення судин кров'ю.

16. ТЕПЛОБАЧЕННЯ (ТЕРМОГРАФІЯ) - засноване на реєстрації невидимої інфрачервоної радіації, сприймання на відстані інфрачервоних променів, перетворення їх в електричні сигнали, видимі на екрані електронно-променевої трубки чи фіксовані на спеціальному папері за допомогою термографів.

17. ТОМОГРАФІЯ КОМП'ЮТЕРНА - багаточисленні окремі рентгенологічні зображення за допомогою комп'ютера зібрані в двовимірне зображення кісток і м'яких тканин. Ефективна в оцінюванні переломів кісток тазу, головки та шийки стегнової кістки, проксимального епіфізу великогомілкової кістки, новоутворень, пухлин кінцівок та ін.

18. УЛЬТРАЗВУКОВЕ СКАНУВАННЯ - метод діагностики пошкоджень, в основі якого лежить здатність ультразвукової хвилі відбиватись і поглинатись тканинними структурами із неоднорідними акустичними опорами (розрізняють одно-, двовимірну ехографію, ехоскопію). В 1880 році брати Кюрі відкрили п'єзоелектричний ефект

переходу електричної енергії в ультразвук і зворотно. В 1928 році російський фізик С.Я.Соколов на базі промислового дефектоскопа розробив метод ультразвукової візуалізації, яку називають ультрасонографією (УС), доплеровською флуометрією. В акушерстві проводяться ультразвукова пренатальна ехографія, соматогенетичне дослідження із синдромологічним аналізом пробанда та його батьків разом із клініко-генеалогічним, цитогенетичним і молекулярно-цитогенетичним дослідженням, для вирішення питань як діагностувати вроджені вади розвитку до народження, як сприяти правильному кодуванню генетичної інформації в процесі гаметогенезу на етапі трансляції генетичної інформації.

19. ФІСТУЛОГРАФІЯ - виконується з метою виявлення джерела і шляхів розповсюдження норицевих ходів. Для дослідження використовуються контрастні розчини - водорозчини водні або солі металів (йодліпол, сергозин). При дослідженні краще використовувати стереорентгензнімки.

20. ФЛЕБОГРАФІЯ - діагностичне дослідження вен з використанням рентгенівських променів і контрастного розчину, який вводять в вену.

21. ЦИСТОГРАФІЯ - діагностичний метод дослідження сечового міхура з використанням рентгенівських променів і контрастної рідини, що вводиться в міхур.

22. ЯДЕРНО-МАГНІТНО-РЕЗОНАНСНА ТОМОГРАФІЯ - самий молодий метод спеціального дослідження (ядра водню (протони) в тканинах людини є маленькими диполями з північним і південним полюсами. При томографії вони направлені як стрілка компаса в сторону землі з резонансною частотою Лармара (фр. фізик)). Метод значно покращує зображення м'яких тканин, без застосування інвазивних методів, забезпечує пряму візуалізацію таких утворень як хрестоподібні зв'язки колінного суглобу та ін.

3.Симптоми і синдроми.

Александера хвороба (Alexander W.)	гіпоконвертинемія, дефіцит фактора VII, при внутрішньосуглобових крововиливах нагадує гемофілію
Александера симптом	флангова хода - при пухлинах мозочка

	хворі спотикаються, не можуть вільно пересуватися в уражений бік
Александрова симптом (А.Александров – рос. лікар (1828-1920))	потовщення шкірної складки на ураженій нижній кінцівці (виявляється одночасно з атрофією м'язів при початкових формах туберкульозу суглобів)
Алексєєва проба	температурна реакція в першому міжпальцевому проміжку стопи, що характеризує функціональну недостатність колатерального кровообігу
Алліса симптом (Елліса) (Allis N.)	зменшення щільності тканин між гребенем здухвинної кістки і великим вертлюгом що виникає при переломі шийки стегна
Аллісона атрофія (Allison)	кісткова атрофія, внаслідок бездії
Альберса-Шенберга хвороба (Alberss -Schoenberg H.E.- нім. рентгенолог 1861-1921)	мармурова хвороба, сімейний остеопороз, дифузний остеосклероз.
Альберта синдром	ахілобурсит, ахілоденія, тенозит п'яткового сухожилка
Ангелеску симптом Anghelescu	в положенні лежачи на спині хворий нездатний зігнути тулуб при туберкульозі хребта
Арепта синдром Арепт Е – французький педіатр	вроджена воронкоподібна грудна клітка
Арана закон (Aran)	переломи основи черепа як продовження переломів склепіння
Артюса феномен (Arthus – швейцарський бактеріолог 1862-1945)	місцева анафілактична реакція на введення антигена
Ахенбаха синдром Achenbach	спонтанна гематома на долоневій поверхні пальців кисті, апоплексія пальців (описана нім. терапевтом Achenbach W., 1955)
Бабича симптом	при звичному вивиху плеча обмеження пасивних порівняно з активними рухами плеча

Байкова симптом	при пошкодженні меніска - біль по внутрішній суглобовій щілині
Бойуотера синдром (Baywater S.)	синоніми: краш-синдром, синдром довготривалого стиснення (травматичний токсикоз), турнікетний шоківий синдром, екстраренальний азотемічний синдром
Барлоу синдром (Barlow)	синдром піднадкiстної гематоми
Барре-Льеу синдром (Barre-Lieon)	шийна мігрень, синдром хребцевої артерії
Барре-Массона пухлина (Barre J.- Masson P.)	клубочкова пухлина артеріовенозних анастомозів
Бачеллі симптом (Basselli S.)	посилення шепітної мови хворого при гідротораксі
Беннета перелом (Bennet E.)	перелоמו-вивих основи п'яної кiстки (боксерський перелом)
Бехтерева-Марі-Штрмпелля хвороба (Marie-Strumpell)	запальний анкілозуючий спондилоартрит
Белера симптом (Bohler)	при ході назад біль характерна при пошкодженні меніску
Беккера кіста (Beker)	грижа, гідрома підколінної області
Бланта-Барбера Ерлахера-Бієзіна синдром (Blount W. P. - Barber J. Erlacher)	характеризується асептичним некрозом внутрішнього виростку великогомілкової кiстки, що приводить до викривлення і варусного положення гомілок
Броді абсцес (Brodie)	обмежений гематогенний остеомієліт, що має вигляд солітарного абсцесу кiстки
Вайнштейна симптом	обмеження активних і пасивних ротаційних рухів хворого плеча назовні при звичному вивиху
Галеацці перелоמו-вивих (Jaleazzi F.L.)	перелом променевої кiстки в нижній третині, що поєднується з вивихом головки ліктьової кiстки
Гаре остеомієліт (Jarre C.)	хронічний склерозуючий остеомієліт, кортикальна кiстка потовщується, кiстково-мозковий канал облітерується. Уражаються довгі кiстки
Гирголава симптом	посилена пульсація стегнової артерії під

	пупартовою зв'язкою при переломах шийки стегна
Голяховського симптом	обмеження рухливості хворого плеча дозаду при піднятій і відведеній руці. Характерний для звичайного вивиху плеча
Горіневської симптом	симптом “прилиплої п’яти”. Характерний для перелома верхньої гілки лобкової кістки
Гоффа хвороба (Goffa A.)	запальний процес жирових тіл колінного суглобу, що супроводжується синовітами (хронічна гіперплазія), травматичний ліпоартрит
Гюттера трикутник (Jutter)	трикутник, створений ліктьовим відростком і двома надвіростками плечової кістки. Порушується при задніх вивихах передпліччя, переломах
Грізеля синдром (Jrissel P)	атланта-епістрофальна кривошия
Дейчлендера хвороба (Deutschlander)	хвороба новобранців, маршова стопа, розвивається частіше в других її плесновій кістці, рідше в III, IV, V синонім - метатарзалгія
Дюпюїтрена хвороба (Dupuytren J)	рубцеве зморщування долоневого апоневрозу (рідше підошвеного, кавернозних тіл)
Зудека синдром (Sudek P.H.)	посттравматичний остеопороз. В основі захворювання лежить нейродистрофічний процес
Корнєва симптом	синонім: симптом “віжок” регіональна рефлекторна гіпертрофія м’язів
Літтля хвороба (Little W.)	спастичний параліч нижніх кінцівок у дітей
Мальгеня перелом (Malgaigne J.F.)	типовий перелом кісток тазу: гомілкового суглобу 1) відносяться діагональні переломи кісток тазу 2) сполучені вертикальні переломи - переднього і заднього напівкільця
Маркса-Орталані симптом	симптом зіскакування при уродженому вивиху стегна
Монтеджа перелом (Monteggia J.B.)	перелом верхньої третини ліктьової кістки і вивих головки променевої кістки

Пеллегріні-Штіда хвороба (Pellecrinie O. - Stied)	оссифікація м'яких тканин в області внутрішнього виростку стегнової кістки
Тітце синдром (Tietze A)	дистрофія реберних хрящів, псевдопухлина реберних хрящів
Тренделенбурга симптом (Trenderlenburg)	асиметрія сідничних складок, помітна при стоянні на хворій нозі і зникаюча при стоянні на здоровій. Визначають при уродженому вивиху стегна
Турнера симптом	утворення компенсаторного лордозу в області нижніх грудних і верхніх поперекових хребців. Спостерігають при спондилолітезі
Фолькмана контрактура (Volkmanh R)	ішемічна контрактура м'язів передпліччя
Форест'є синдром (Forestier J)	дистрофія у хворих з шийним спондилозом чи анкілозуючим спондилоартрозом
Хитрова симптом	діастаз між акроміальним відростком і великим горбиком плеча при потягуванні приведенного плеча до низу. Виявляється при атрофії дельтоподібного м'яза при звичному вивиху плеча
Шемаккера лінія (Schoemaker)	з'єднує великий вертлюг з передньо-вертикальною вістю здухвинної кістки. В нормі вона пересікає середню лінію тіла вище пупка, а при переломі шийки стегна проходить нижче його внаслідок зміщення великого вертела вверх
Шморля грижа (Schmorli)	грижа міжхребцевого диску в тіло хребця

4. Терміни, що вказують на зміни в опорно-руховому апараті.

“Не слід забувати, що з початку треба бути хорошим лікарем, а потім вже - ортопедом-травматологом”.

В.Д.Чаклін

Травма (гостра) - одномоментний раптовий вплив зовнішніх факторів (механічних, термічних та ін.) на організм людини, що приводить до порушення структури, анатомічної цілісності тканин і фізіологічних функцій.

Згідно міжнародної статистичної класифікації хвороб, травм і причин смерті 9-го перегляду (ВОЗ, Женева, 1975) травми відносять до XVII розділу. Зовнішні причини (пригоди, обставини і умови, що викликали травму) класифікуються за розділом EXVII.

Травматизм - сукупність травм, що повторюються при певних обставинах в однакових груп населення за певний відрізок часу (рік, квартал).

Травматизм розподіляють на виробничий (промисловий, сільськогосподарський), невиробничий (побутовий, дорожньо-транспортний, шкільний та ін.), навмисний, військовий, відособлено виділяють дитячий травматизм.

На III Всесоюзному з'їзді травматологів-ортопедів (1975) прийнята класифікація механічних пошкоджень запропонованих ЦІТО.

4.1 Клінічна класифікація механічних пошкоджень.

Ізольовані	Травма одного внутрішнього органу	Травма одного сегмента опорно-рухового апарату
Ізольовані	Монофокальні травми	Перелом, ускладнений травмою нервів чи судин
Множинні	Травма двох і більше органів однієї порожнини	Травма двох і більше сегментів опорно-рухового апарату
Поєднані	Травма внутрішніх органів двох і більше порожнин з домінуючою травмою внутрішніх органів	Травма внутрішніх органів і опорно-рухового апарату, з домінуючою травмою опорно-рухового апарату
Комбіновані	Двохфакторні, трьох- і чотирьохфакторні	Двохфакторні, трьох- і чотирьохфакторні

При охарактеризуванні пошкоджень можна використовувати п'ять основних груп термінів:

4.2. Анатомічна локалізація.

Переломи за звичай ділять на розташовані в проксимальній, середній чи дистальній третині довгої кістки. За іншою анатомічною термінологією виділяють переломи головки, тіла та основи кістки.

4.3. Напрямок лінії перелому.

Поперечний перелом, лінія якого йде перпендикулярно до вісі кістки (мал.І,а).

Косі переломи споріднені з поперечними відсутністю торсійного компоненту. Лінія перелому за звичай йде під кутом 45-60° до довгої вісі (мал.І,б).

Спіральний перелом має торсійний компонент, як показано на (мал.І,в).

Скалковим переломом вважається будь-який, в якому більше двох відломків (мал.І,г). Іншими варіантами скалкових переломів є сегментарний перелом та перелом із відколом клиноподібного фрагменту (за типом “метелика”), відображені на (мал.І,д та мал.І,є)

Вколочені (компресійні) переломи характеризуються входженням відломків кістки одного в інший. За звичай ці переломи дуже стабільні (мал.1,ж).

а

А. Поперечний перелом

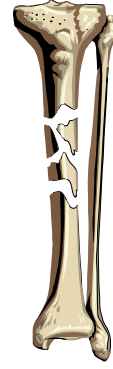
б

Б. Косий перелом

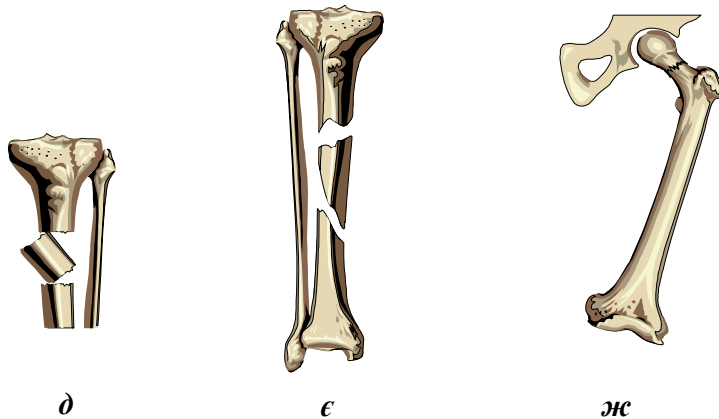
в

В. Спіральний перелом

г

Г. Скалковий перелом

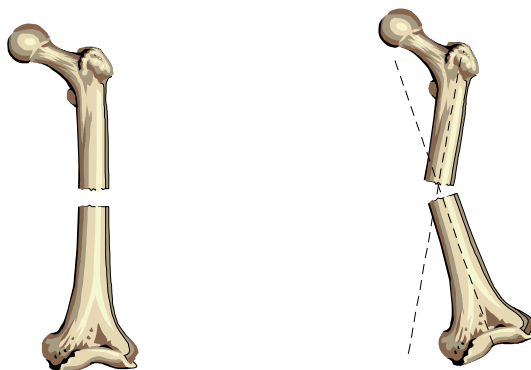
Д. Сегментарний перелом
 Є. Перелом типу "Метелик"
 Ж. Увігнальний (компресійний) перелом

Мал.І. Класифікація переломів. Варіантами скалкових переломів (Г) є сегментарний перелом (Д) і перелом типу "метелик" (Є).

4.4. Взаєморозташування кісткових фрагментів.

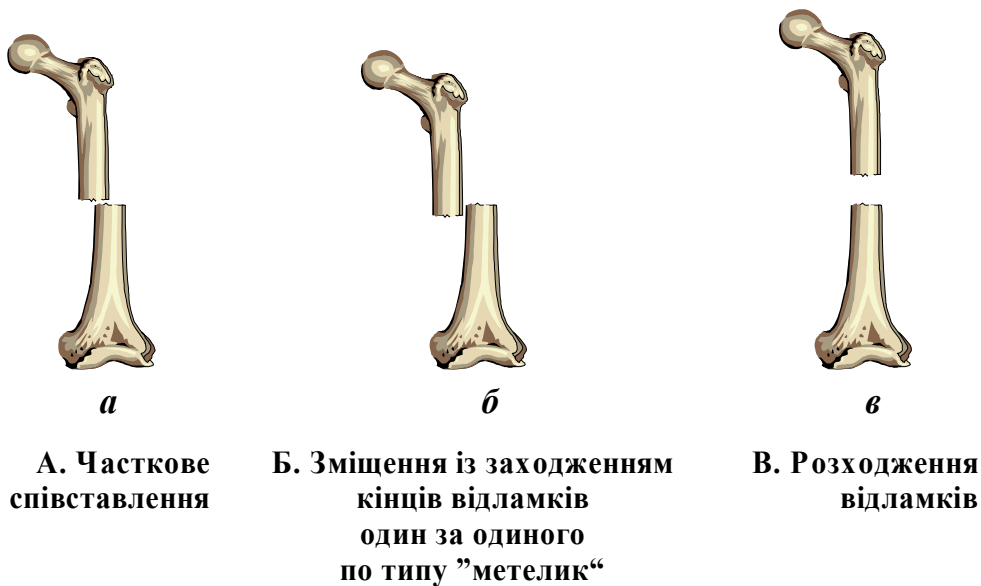
Співвідношення (стояння) відломків визначається співвідношенням вісей фрагментів довгої трубчастої кістки. Стояння характеризується величиною кута (в градусах), виникаючого між дистальним і проксимальним фрагментами (мал.ІІ).

Співставлення визначається контактом кінців відломків, що може бути частковим (мал.ІІІ,а)

А. Правильна вісь
 Б. Кутове зміщення

Мал.ІІ. Взаєморозташування кісткових фрагментів

А. Часткове співставлення

Б. Зміщення із заходженням кінців відламків один за одного по типу "метелик"

В. Розходження відламків

Мал.ІІІ. Взаєморозташування кісткових фрагментів

Якщо фрагменти не тільки зміщені, а й кінці їх заходять один за одного, за звичай використовують термін "Штикоподібне зміщення" (мал.ІІІ,б).

Якщо фрагменти роз'єднані впродовж вісі, використовують термін "розходження" (мал.ІІІ,в).

4.5. Стабільність.

Стабільні переломи не мають тенденції до вторинного зміщення після репозиції.

Нестабільні переломи після репозиції мають тенденцію до вторинного зміщення.

4.6. Супутні пошкодження м'яких тканин.

По відношенню до м'яких тканин виділяють чотири види переломів.

Простий (закритий) перелом, при якому вищеприлеглі шкірні покриви залишаються інтактними.

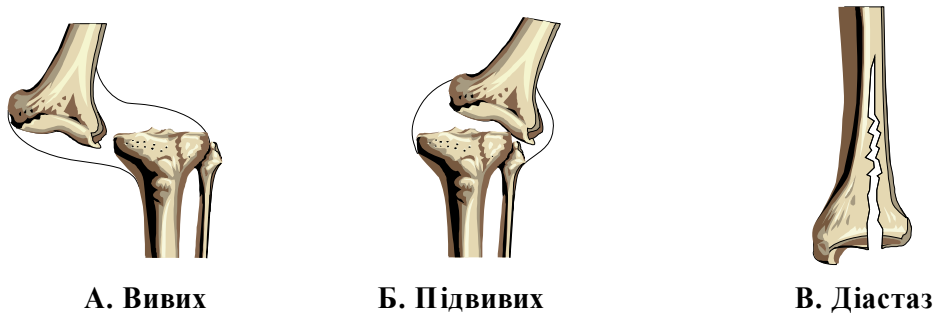
Відкритий перелом, при якому цілісність вищеприлеглих шкірних покривів порушена.

Ускладнений перелом, поєднаний з пошкодженням судинно-нервового пучка, внутрішніх органів, сухожилків чи м'язів. Внутрішньосуглобові переломи також належать до ускладнених.

Неускладненні переломи, при яких виникає мінімальне ушкодження м'яких тканин.

Переломи внаслідок прямого і непрямого механізму травми.

Стресовий перелом, виникаючий при дії на кістку повторних тисків (часто називають “втомленим” переломом).

А. Вивих

Б. Підвивих

В. Діастаз

Мал. IV.

Вивих - це повне роз’єднання суглобових поверхонь з втратою нормального контакту між кінцями кісток, що зчленовуються (мал.IV,а).

Підвивих - неповне роз’єднання суглобових поверхонь із збереженням часткового контакту між кістками, що утворюють суглоб (мал.IV,б).

Діастаз - розрив міжкісткової перетинки (мал.IV.в).

Зрощення - загоєння перелому.

Неправильне зрощення - загоєння із залишковою деформацією.

Вповільнене зрощення - загоєння пізніше звичайного строку зрощення для певної кістки чи виду перелому.

Незрощення - загоєння не відбулося.

Псевдоартроз - формується із незрощення, коли між кінцями зламаної кістки з’являється хибний суглоб.

4.7. Класифікація відкритих (невогнепальних) переломів довгих кісток за А.В.Капланом і О.Н.Марковою.

Локалізація переломів	Верхній чи нижній метафіз плечової, ліктьової, стегнової, великогомілкової, малогомілкової кісток. Верхня, середня, нижня третина діафіза плечової, ліктьової, променевої, стегнової, великогомілкової, малогомілкової кісток.
Вид перелому	Поперечний, косий, гвинтоподібний, великоскалковий,

		дрібноskalковий, подвійний та ін. (без зміщення і із зміщенням уламків)			
Характер (вид) пошкодження (ран) шкіри і прилеглих м'яких тканин	розмір рани	Точкові чи малі до 1,5 см	Середні 2-9 см	Великі від 10 см і більше	Особливі (надто важкі)
А-нетяжкі, обмежені пошкодження колоті, рублені рани м'яких тканин.		ІА	ІА	ІІА	З порушенням життєдіяльності кінцівки (роздроблення кістки і роздавлювання м'яких тканин на великій протяжності, пошкодження магістральних судин)
Б-пошкодження середньої тяжкості		ІБ	ІІБ	ІІІБ	
В-тяжкі пошкодження - розчавлені роздавлені рани м'яких тканин		ІВ	ІІВ	ІІІВ	

4.8. Класифікація незрощення трубчастих кісток.

1. Фази: вповільненої консолідації, незрощений перелом, псевдоартроз.
2. Клінічні форми порушення цілісності кістки: без дефекту кістки, з дефектом кістки.
3. Супутні клінічні прояви: неускладнені і ускладнені інфекцією, пошкодженням нервів, контрактурами, рубцями та ін.
4. Ступінь васкуляризації: гіперваскулярні, гіповаскулярні, аваскулярні.

4.9. Класифікація загоєння ран м'яких тканин

- Гладке - первинним натягненням;
- Ускладнене - некроз покривних тканин: сухий, вологий, нагноєння, гематоми;
- Гострі локальні гнійно-некротичні ускладнення;
- Розповсюджені - з генералізацією інфекції: гнійні артрити, сепсис;
- Гангрена кінцівки через тромбоз магістральних судин;
- Газова гангрена;
- Хронічні гнійно-некротичні ускладнення: хронічна латентна інфекція.

5. Терміни при оперативному лікуванні.

“Мистецтво лікування досягається шляхом великої праці. Мало знати, необхідно вміти.”

В.Д.Чаклін

АНЕСТЕЗІЯ – знеболювання

АЛЛОПЛАСТИКА - пересадка матеріалу з застосуванням тканин, взятих від одного виду (від людини - людині)

АЛЛОТРАНСПЛАНТАЦІЯ - пересадка від донора реципієнту матеріалу з застосуванням тканин взятих від одного виду (від людини - людині)

АРТРОПЛАСТИКА - оперативне відтворення функції суглобу шляхом побудови нових суглобових поверхонь

АРТРОТОМІЯ - розтин суглобу шляхом розтину з діагностичною або лікувальною метою

АМПУТАЦІЯ - відсічення периферичної частини кінцівки на протязі.

АНАСТОМОЗ НЕРВІВ - з'єднання двох різних нервів

ЕКЗАРТИКУЛЯЦІЯ - вичленення сегменту на рівні суглобу

КСЕНОТРАНСПЛАНТАЦІЯ - пластична операція із застосуванням тканин взятих від різних видів (від тварин - людині і т.д.)

КСЕНОПЛАСТИКА - пластична операція із застосуванням штучних матеріалів (пластмас, металів)

МІОРАФІЯ - зшивання, шов м'язів

НЕВРОЛІЗ - звільнення нерва з навколишніх тканин і зрощень

НЕВРОТОМІЯ - розсічення нерву

НЕЙРОРАФІЯ - відтворення неперервності нервового стовбура

ОСТЕОКЛАЗІЯ - підшкірний перелом кістки з метою виправлення деформації

ОСТЕОСИНТЕЗ - оперативне з'єднання кісткових фрагментів: інтра-, екстрамедулярна фіксація, позаосередковий і осередковий, компресійний остеосинтез, склеювання кісток, адгезивне з'єднання кісток за допомогою ультразвуку

ЛІГАТУРА – перев'язка кістки

РЕАНІМАЦІЯ – оживлення

ОСТЕОТОМІЯ - розсічення кістки, вальгузуючі (епіметафізарні), варізуючі (метадіафізарні), лінійні, поперечні, клиноподібні (з неповним і повним перетинанням кістки), дугоподібні, сегментарні, стропильні (з витягуванням чи без витягування кісткового опилу), косі, східчасті, напівциліндричні, напівколові, сфероїдні, ротаторні (закручуючі і зкручуючі), Z – подібні

ТРАНСПЛАНТАЦІЯ - пересадка кісток

ТРЕПАНАЦІЯ КІСТКИ - розкриття кістково-мозкової порожнини

ТЕНОТОМІЯ - розтин, розсічення сухожилків
ТЕНОДЕЗ - обмеження рухливості сухожилків
ТЕНОЛІЗ - виділення сухожилків із спайок
ШОВ КІСТКИ - з'єднання кісткових фрагментів

“Мистецтво знищити біль лежить в основі доцільного лікування переломів” - Г.І.Турнер

“Фактор болу являється моментом, який в значній мірі визначає наслідки бойових пошкоджень” - А.А. Орбелі

5.2. Біологічні і біохімічні основи остеосинтезу.

Кістковий скелет нараховує 203-206 кісток, 1/5 маси тіла, має механічне значення. До нього прикріплюються скелетні м'язи, що забезпечують один із видів пристосування людини до навколишнього середовища - переміщення в просторі. Кісткова тканина - склад мінеральних речовин, вміщує червоний і жовтий кістковий мозок, які важливу роль відіграють в обміні речовин і кровотворенні.

Кістки мають кортикальну (*substantia compacta*) і губчасту (*substantia spongiosa*) тканини - така будова кістки в повній мірі відповідає принципам будівельної механіки і забезпечує максимальну міцність при найменшій витраті матеріалу.

Міцність кортикальної кістки дорівнює 1/10 міцності сталі, міцність утримання 4,5 мм гвинта в одному кортикальному шарі досягає 250 кг (цит. по Л.Н.Анкіну, Н.Л.Анкіну, 1994).

Основною якістю кістки являються її ламкість, що виникає при деформації, яка становить 2% її довжини. При переломі відбувається пошкодження повздовжніх кровоносних судин, внаслідок чого по лінії перелому порушується живлення і розвивається некроз кістки. При зміщенні відломків кровопостачання ще більше страждає.

Заживання перелому залежить від адекватної біологічної реакції, збереження в зоні плюріпотентних клітин, здібних формувати кісткову тканину і кровопостачання, необхідного для цих клітин.

Процес консолідації проходить в 3 стадії:

- формування грануляційної тканини,
- формування хрящової тканини,
- формування кісткового мозолу.

В 1958 році АО (*Arbeitsgemeinschaft fur osteosinthesefragen*) сформулювала 4 принципи лікування переломів:

- анатомічна репозиція, особливо при внутрішньосуглобових переломах;

- стабільна фіксація;
- збереження кровопостачання (васкуляризації) кісткових відломків за рахунок атравматичної техніки операції;
- рання активна мобілізація м'язів і суглобів, запобігають розвитку "хвороби переломів".

Новий термін - біологічний, інвазивний остеосинтез, принципами якого є функціональне лікування на основі стійкої фіксації перелому, при найважливішому правилі якого є збереження кровопостачання м'яких тканин і кісток. Основоположним в наш час став 3-ій принцип.

Анатомічна репозиція і стійка фіксація нерідко приводять до деваскуляризації кісткових фрагментів, тому треба знаходити оптимальну рівновагу між досягненням механічно міцної фіксації, ідеальної репозиції і деваскуляризації кісткових фрагментів.

При визначенні показань до остеосинтезу вирішують основне питання про те, що при виборі цього методу отримають кращий результат, чим при консервативному лікуванні. Зовнішній чи внутрішній остеосинтез показаний при неефективності консервативного лікування.

Показання до остеосинтезу розширюється при сполучених множинних пошкодженнях, травматичній хворобі, особливо у хворих похилого віку, в зв'язку з небажаністю довгого ліжкового режиму, високих відсотків інвалідності і кількості ускладнень.

Резерв можливих ускладнень невичерпний. Більшість ускладнень виникає коли хірург відхиляється від стандартної техніки операції.

Остеосинтезисти вважають, що хірург без достатнього почуття самокритики для застосування методу небезпечніший, чим скептики, чи явні противники остеосинтезу.

6. Остеохондропатії

Osteochondropatia

Це кістковий асептичний некроз, якому підлягає губчаста кісткова тканина, причому тільки тих визначених епіфізів кісток і епіфізів, які в силу анатомічного розташування знаходяться в умовах завищених механічних потреб.

6.1. Класифікація за С.А. Рейнбергом.

А		Остеохондропатія епіфізів циліндричних кісток	
	1	Остеохондропатія головки стегнової кістки	хвороба Легг-Кальве- Пертеса
	2	Остеохондропатія головки II - III плеснової кістки	хвороба Альбана Келера II
	3	Остеохондропатія грудинного кінця ключиці	хвороба Фридриха
	4	Множинні остеохондропатії фаланг пальців рук	
Б		Остеохондропатії коротких губчастих кісток	
	5	Остеохондропатія човноподібної кістки стопи	хвороба А.Келера I
	6	Остеохондропатія півмісячної кістки кисті	хвороба Р.Кінбека
	7	Остеохондропатія тіла хребця	хвороба Кальве
	8	Остеохондропатія сесамоподібної кістки I-го плеснофалангового суглобу	хвороба Ренандера- Мюллера
В			
	9	Остеохондропатія горбистості великої гомілкової кістки	хвороба Осгуд-Шляттера
	10	Остеохондропатія горба п'яткової кістки	хвороба Хаглунда-Шінца
	11	Остеохондропатія апофізарних дисків хребців (або юнацький кіфоз)	хвороба Шойерман-Мау
	12	Остеохондропатія лобкової кістки	хвороба Ван Нека
Г		Часткові (клиноподібні) остеохондропатії суглобових поверхонь колінного, ліктьового та інших суглобів	osteochondritis dissecans Konig (Кеніга)

6.2. Класифікація стадій остеохондропатій за Аксхаузеном-Рейнбергом.

Існують різні класифікації остеохондропатій: С.Н.Моїсєєва, який виділяє 3 періоди (докритичний, критичний і посткритичний), Д.Т.Рохліна, який також пропонує 3 стадії (некротичну, дегенеративно-дистрофічну і кінцеву) і громіздкою класифікацією В.П.Граціанського. Найбільш визнаною є п'ятиступенева класифікація Аксхаузена-Рейнберга:

I ступінь - первинний субхондральний асептичний некроз губчастої речовини і кісткового мозку головки стегна. При порівняльній рентгенографії спостерігаються дегенеративні зміни суглобового покривного хрящу внаслідок порушення васкуляризації;

II ступінь - вторинний імпресійний перелом, на рентгенограмах спостерігається втрата характерної трабекулярності головки стегна, остеопороз, розширеність суглобової щілини, ущільнення епіфізу головки, склероз, деформація.

III ступінь - фрагментація, розсмоктування на окремі секвестри-сегменти і деформація епіфізу головки стегна, на рентгенограмах крім цього спостерігається ущільнення кісток;

IV ступінь - репарація, реконструкція кісткових балок за рахунок сполучнотканинних розростань, суглобова щілина звужується, з'являються нові кісткові балки;

V - відновлення структури губчастої речовини, конгруентності і форми, консолідація за рахунок вапняних солей (при незадовільному наслідку спостерігали на рентгенограмах деформуючий артроз, грибоподібну деформацію).

Ніхто з авторів різних класифікацій не затверджує, що фази мають чіткі перехідні ступені. Деякі умовності п'ятиступеневої класифікації не заважають проводити лікувальну тактику.

7. Пухлини кісток.

Новоутворення, які виникають і ростуть на кістці або походять із клітин, утворюючих власну структуру кісткової тканини.

Пухлини можуть виникати не тільки із власної структури клітини (кісткових або хрящових, що знаходяться на різних стадіях диференціації), але і інших тканин, що входять в склад кістки в т.ч. мозку.

Сучасна діагностика заснована на даних клініки, рентгенології, гістології.

Клініцист визначає вік хворого, загальний стан хворого, швидкість росту пухлини, болючість, функцію кістки, картину крові.

Рентгенолог дає знання про множинність чи солітарність пухлини, відношення до кістки, із якої виходять ступені руйнування і реактивних змін.

Гістолог визначає структуру пухлини.

Діагностичні помилки дуже часті, особливо при ранньому розпізнаванні новоутворення. Ні в одній іншій області кісткової патології життя чи смерть хворої людини не залежить від лікаря в більшій мірі, ніж в кістковій онкології.

7.1. Діагностика.

Інструментальні методи діагностики: флебо-, і ангиографія - ефективні з використанням радіологічного обстеження з використанням вітчизняного остеотропного ізотопу (вводиться в/в) радіонуклеїда 85 - стронцій, радіометрія, сканування і сцинтиграфія на гаммакамері, гістологічні дослідження матеріалу, отриманого аспіраційною, пункційною, трепан-біопсією, томографія, пневмографія, збільшені знімки, тотальна флюорографія, кольорова рентгенографія, комп'ютерна томографія.

Широко використовується для діагностики термографія (застосування тепловізорного методу) за допомогою скануючого термографа.

Дослідження лейкоцитозу, прискореної ШОЕ, збільшення активності лугової фосфатази, сечової кислоти, визначення в осередку поліамінів (сперміна, спермідина, путресцина) грає допоміжну роль.

Диференційний діагноз.

Доброякісна пухлина має: правильну форму, різко окреслені контури, чітку обмеженість від нормальної неатрофічної кістки, правильний структурний малюнок, ознаки повільного росту, нормальну ступінь зневапнювання, правильність процесів окостеніння.

На первинну доброякісну природу пухлини завжди вказує наявність ніжки.

Ознаки злякисного росту: неправильна форма пухлини, руйнування кісткової тканини з виникненням дефекту, невпорядкований структурний малюнок, крайня ступінь порушення окостеніння і зневапнювання (відсутність чи надмірне відкладення солей вапна в пухлині), з'їденість контурів, нерівні межі із атрофічною кісткою, з якої походить пухлина, періостальна реакція.

7.2. Класифікація кісткових пухлин.

Доброякісні	Передпухлинні захворювання	Злякисні
А. Кістковомозкові	Ізольовані, множинні	Первинні: остеогенна саркома саркома Юінга періостальна саркома параосальна саркома ретикулосаркома хордома мієломна хвороба
остеома		
остеоід-остеома		Вторинні: на основі злякисних, доброякісних пухлин і передпухлинних захворювань
остеохондрома		
хондрома		Метастатичні: гіпернефрома невробластома меланома
хондробластома		Прикордонні: хрящові (хондросаркома) кісткові (гігантоклітинна пухлина)
Г.Судинні		
гемангіома		Змішані: із сполучної тканини (міксосаркома, фібросаркома) із жирової тканини (ліпосаркома) із судинної тканини

		(ангіосаркома) із ретикулярної тканини (ретикулярна саркома)
гамартрома		Пухлини нез'ясованого характеру: дифузна ендотеліома

8. Уроджені пороки розвитку органів руху.

“Уроджені вади розвитку - найважливіша проблема в акушерстві та генетиці, бо їх питома вага у всьому світі складає 25% усіх причин малюкової смертності” (О.Я.Гречаніна і співавтори, 1998, - Науковий академічний центр клінічної генетики та пренатальної діагностики - Харків).

Аномалії розвитку кінцівок.

Амелія	відсутність кінцівки (кінцівок)
Перомелія	відсутність частини кінцівок
Фокомелія	ластоподібна форма кінцівки
Ектромелія	окрема ділянка кінцівки відсутня (недорозвинута), частіше променевої, ліктьової, гомілкових кісток)
Артрогрипоз	ураження великих суглобів кінцівок
Уроджена косорукість	порок подібний ектромелії - відсутні (недорозвинуті) променева кістка і великий палець кисті
Хвороба Маделунга	хронічний підвивих кисті
Femur varum congenitum	стегнова кістка вкорочена (іноді відсутня) з різним ступенем варусної деформації
Coxa vara congenitum	шиєчно-діафізарний кут стегна зменшений (90 ° і менше)
Crus varum congenitum	внутрішнє викривлення гомілки, часто деформація супроводжується антифлексією (різновидність псевдоартрозу гомілки)
Уроджена нерухомість суглобів	повна або часткова нерухомість суглобів кінцівок внаслідок фіброзу
Уроджені вивихи	в колінних, плечових суглобах, головки променевої кістки, надколінника, нерідко поєднуються з

	іншою патологією
Уроджений звих стегна	(лат. luxatio, англ. dislocation, фр. luxation, нім. berrenkung, міжнародний термін - luxatio (displasia) соха congenita - повне стійке зміщення суглобових кінців, зустрічається в 0,2-0,5% всіх немовлят, у дівчаток в 4-7 раз частіше, односторонній - зліва в 1,5 рази частіше. Одна із ведучих теорій причинності - порок первинної закладки (затримки) ембріонального розвитку, спадковість.
Гігантизм	гігантизм росту сегмента або кінцівки.
Клишоногість (клишавість) pes varus, pes equino - varus congenitus	- включає компоненти супінацію (supinatio), підшвовий згин (equinus), приведення (adductio), і підшвовий перегин (inlexus).
Зовнішня клишоногість з плоскоступістю	істина вада розвитку: повздожне склепіння ступні сплюснене, тил стопи в вальгусі, а передній відділ в супінаційній позиції
Псевдоартроз	уроджений хибний суглоб великої гомілкової кістки
Плоскоступість	поперечне розширення плесни за рахунок розходження плеснових кісток через неправильне співвідношення між навантаженням маси тіла і пружністю м'язів і зв'язкового апарату, що стабілізує поперечне склепіння ступні
Полідактилія	багатопалість
Синостоз	зрощення кісток кістковою тканиною (іноді формується кістка (хребці) - конкрестенція)
Синдактилія	зростопалість
Радіо-ульнарний синостоз	пронаційна кісткова контрактура передпліччя
П'ятова, кінська, порожниста, серпоподібна стопи	різні варіанти патології стоп в залежності від клінічної картини
Вальгусна деформація великого пальця стопи (hallux)	відхилення великого пальця стопи в плеснофаланговому суглобі в

valgus)	латеральному напрямку, частіше причиною є поперечна плоскоступість
Молоткоподібна деформація першого пальця стопи (hallux malleus)	молоткоподібна деформація великого пальця стопи - згинання в міжфаланговому і розгинання пальця в плеснофаланговому суглобах через напругу згиначів пальця в наслідок повздожньої плоскоступісті
Ригідність першого пальцю стопи (hallux rigidus)	ригідність плеснофалангового суглобу великого пальця стопи
Молоткоподібні і кигтьоподібні пальці стопи	положення згинання пальців в дистальних і розгинання в міжфалангових і плеснофалангових суглобах
X-подібні ноги (genu valgum) O-подібні ноги (genu varum)	виражена деформація в колінних суглобах за рахунок різниці інтервалів між медіальними виростками стегнової кістки і медіальними щиколотками

9. Реабілітація

Медична	Побутова	Соціальна	Професійна
---------	----------	-----------	------------

Лікарський кабінет	Предмети гігієни і самообслуговування	Логопед Психотерапевт	Механічна майстерня
Процедурний кабінет ФТК-ЛФК	Стенд побутових приладів	Програмне світлофорне влаштування	Столярна майстерня, трудотерапія
Гідрокінезотерапія кабінет лікування витягненням Механотерапія Лік. басейн Голкотерапія Електросон Оксигаротерапія Лікувальна хода Кабінет функціональних проб Велоергометрія	Жила кімната, кухня швейно-фарбна майстерня	Психолог Соціолог	Автотренажер переплітна майстерня машинописні столи

10. Список термінів нової міжнародної Паризької анатомічної номенклатури ухвалений термінологічною комісією при Президії АМН СРСР та затверджений офіційно на VIII Всесоюзному з'їзді анатомів, гістологів, ембріологів (1974 р.)

“Брати із скарбниці науки
вогонь, а не золу”.

В.Д.Чаклін

Терміни, які слід застосовувати в сучасній анатомічній номенклатурі	Терміни, що застосовуються в ортопедо-травматологічній і хірургічній літературі
Грудинно-ключично-сосковоподібний м'яз	Грудинно-ключично-сосковий м'яз
Кістковомозкова порожнина	Кістковомозковий канал
Хребетний стовбур	Хребет
Хребетний канал	Спиномозковий канал
Міжхребетний диск	Міжхребцевий диск
Зв'язка надколінника	Власна зв'язка надколінника
П'ятковий сухожилок (можна Ахилловий сухожилок)	Ахилловий сухожилок (термін застосовується)
Довгий та короткий малогомілкові м'язи	Перонеальна група м'язів
Акроміально-ключичний суглоб	Ключично-акроміальне зчленування
Клюво-плечова зв'язка	Клювоподібно-плечова зв'язка
Крижо-здухвинний суглоб	Крижо-здухвинне зчленування
Лобковий симфіз	Лонне зчленування
Міжгомільковий суглоб	Проксимальне міжгомількове зчленування
Міжгомільковий синдесмоз	Тібіофібулярне зчленування
Реберно-хребетні суглоби	Зчленування ребра з хребтом
Дуговідросчасті суглоби	Міжхребцеві суглоби
Компактна речовина кістки	Кортикальний шар кістки
Губчаста (трабекулярна) речовина кістки	Спонгіозна речовина кістки
Поперечний суглоб передплесни	Суглоб Шопара
Articulatio metatarsometatarsal Заплесневі суглоби	Суглоб Лісфранка
Малогомілкова колатеральна зв'язка	Зовнішня бокова зв'язка колінного суглобу
Великогомілкова колатеральна зв'язка	Внутрішня бокова зв'язка колінного суглобу
Центральний канал	Гаверсов канал
Прободний канал	Фолькмановський канал

Колінний суглоб	Суглоб коліна
Аутотрансплантація	Аутотрансплантація
Аллотрансплантація	Гомотрансплантація
Ксенотрансплантація	Гетеротрансплантація
Експлантація	Аллотрансплантація
Алловітальна трансплантація	Гомовітальна трансплантація
Алlostатична трансплантація	Гомостатична трансплантація
Ізотрансплантація	Ізотрансплантація (пересадка органів і тканин від індивідуума генетично ідентичного з реципієнтом, пересадка між однойцевими близнюками).

11. Латинські вирази і фразеологізми

a posteriori	исходя из опыта, на основании опыта; виходячи з досвіду, на основі
--------------	---

	досвіду
a priori	независимо от опыта, до опыта; незалежно від досвіду, до досвіду
aliis inserviendo consumor	служи другим, згораю сам; на службі іншим, згораю сам
amicus Plato, sed magis amica veritas	Платон-друг, но больший друг - истина; Платон-друг, проте більший друг – істина
amicus verus congoscitur amore, more, ore, re	истинный друг познается по любви, характеру, делу, лицу істиний друг визначається по коханню, характеру, справі, обличчю
arrimos labor nutrit	труд питает умы; праця живить розуми
ars, guanulla est praestanti - oratgue difficilior	искусство, известнее и труднее которого нет; мистецтво, найбільш відомішого і найбільш важчого якого нема
beatus, gui prodest, guibus potest	счастлив тот, кто помогает кому может; щасливий той, хто допомагає кому може
bene dignoscitur, bene curatur	правильно распознается, правильно лечится; правильно розпізнається, правильно лікується
chirurgus mente priuset oculis agat, quam armata manu	пусть хирург действует умом и глазами прежде чем вооруженной рукою; нехай хірург діє розумом і очима раніше ніж озброєною рукою
cogito, ergo sum	я мыслю, следовательно существую; я мислю, значить існую
comple aegrotum bona spe	внушай больному надежду на хорошее; внушай хворому надію на добре
copia ciborum subtilitas amini impeditur	обилие пищи удерживает остроту ума; вдосталь їжі затримує гостроту розуму
de facto	фактически, в действительности;

	фактично, в дійсності
de jure	юридически, согласно закону; юридично, згідно закону
debes, ergo potes	должен, следовательно можешь; повинен, значить можеш
dictum factum	сказано – сделано сказано – зроблено
dictum sapienti sat est	для умного довольно и (одного) слова для розумного достатньо і слова
divinem opus sedare dolores	божественное дело унимать боли; божествена справа знімати болі.
dum spiro, spero	пока дышу, надеюсь; поки дихаю, сподіваюсь
ebrietas est voluntaria insensia	пьянство - добровольное безумие; п'янство - добровільне безумство
edimus, ut vivamus, non vivimus, ut edamus	мы едим чтобы жить, а не живем, чтобы есть; ми їмо заради життя, а не живемо заради їжі
errare humanum est, stultum est in errore perseverare	человеку свойственно ошибаться, глупцу - упорствовать в ошибках; людині притаманно помилятися, дурню - впертість в помилках
est modus in rebus	есть мера в вещах, т.е, всему есть предел; є міра в речах, тобто всьому є межа
ex officio	по обязанности, по долгу службы; через обов'язки, в зв'язку з службовою повинною
facilius est morbos evitare, gumeos curare	легче болезни предупредить, чем лечить; краще хвороби попередити, ніж лікувати
festina lente	спеши медленно (без спешки); поспішай повільно (без поспіху)
feci quov potui, faciant meliora potentes	я сделал, что мог, кто может, пусть сделает лучше; я зробив, що міг, якщо хто може, хай зробить краще
florens habitus non semper nota	цветущий внешний вид не всегда

valetudinis est	признак здоров'я; квітучий зовнішній вигляд не завжди ознака здоров'я
homo doctus in se semper divitias habet	учений человек все богатство носит в себе; вчена людина всі скарби носить в собі
honoris causa	ради почета, за заслуги; заради пошани, за досягнення
ignoti nulla curatio morbi	нельзя лечить неузнанную болезнь; неможна лікувати нерозпізнану хворобу
labor non onus, sed beneficium est	труд не бремя, а благодеяние; праця не тягар, а благодійне
medica mente, non medicamentis	лечи умом, а не лекарством; лікуй розумом, а не ліками
memoria minuitur, nisi eam exerces	память ослабевает, если ее не упражняют; пам'ять послаблюється, якщо її не тренувати
morbi non eloquentia, sed remediis curantur	болезни лечатся не красноречием, а лекарствами; захворювання лікуються не красномовністю, а ліками
matura sanat, medicus curat	природа оздоравливает, врач лечит. природа оздоровлює, лікар лікує
ne discere cessa	не прекращай учиться; не переставай вчитися
ne noceas, si iuvare non potes	не вреди, если не можешь помочь (больному); не зашкоджуй, якщо не можеш допомогти (хворому)
non multa, sed multum	немногое, но много сказано; не багато, але багато сказано
nonce te ipsum	познай самого себя; пізнай самого себе
nulla dies sine linea	ни одного дня без строчки (без чтения, без занятий); ні одного дня без рядка (без читання, без заняття)
omne nimium nocet	все излишнее вредит;

	що надлишок, те шкодить
omne initium difficile est	всякое начало трудно; всякий почин важкий
post scriptum (factum)	после написанного; після написаного
repetitio est mater studiorum	повторение - мать учения; повторення - мати навчання
qui scribit, v legit	кто пишет, дважды перечитует; хто пише, двічі перечитує
quidquid agis, prudenter agas et respice finem	чтобы ты не делал, делай с умом и думай о последствиях; що не робиш, все роби з розумом і думай про наслідки
sublata causa, tollitur morbus	устрани причину, тогда пройдет болезнь; ліквідує причину, тоді пройде хвороба
summum bonum medicinalis sanitas	высшее благо медицины - здоровье; вище благо медицини – здоров'я
talem habebis fructum, qualis fuerit labor	будешь иметь такие плоды, каким будет твой труд; будеш мати такі плоди, якою буде твоя праця
tertium non datur	третьего не дано (одно из двух или или); третього не дано
tres faciunt collegium	трое составляют коллегия; трое складають колегію
tuto, celeriter et jucunde curare	лечить следует надежно, быстро и приятно; лікувати слід надійно, швидко і з задоволенням
vita sine litteris mors est	жизнь без науки - смерть; життя без науки – смерть
vitae, non scholae discimus	для жизни, а не для школы учимся; для життя, а не для школи вчимося
vivere est cogitare	жить - значит мыслить; жити - значить мислити
volens nolens	волей – неволей; волею – неволею
vox audita latet, littera scripta manet	сказанное слово исчезает, написанная

	буква остається; сказане слово зникає, написана буква залишається
una hirudo, aratores fiunt	одна ласточка весни не делает; одна ластівка весни не робить
Voluntas est superior intellectu	сильная воля выше разума; сильна воля вище розуму

12. Крилаті слова.

Крилаті слова - епітет за часів Гомера, а сьогодні “крилаті слова” - науковий термін.

У мові кожного народу запас крилатих слів неоднорідний за складом: є вислови, що виникли на власному ґрунті, і вислови, запозичені з різних мов у різні часи.

Крилаті слова - вислови загальновідомі і усталені за формою, при вживанні їх часто змінюють. Іноді вислів набуває прямо протилежного значення, наприклад, вислів “Перекувати мечі на рала” можна зустріти в такій формі: “Розкуймо на зброю плуги. Що орати - коли наше поле не вільне” (Леся Українка), “Скували з плуга зброю ковалі” (М.Стельмах). Порівнюючи ці зміни, внесені авторами, ви можете оцінити доречність і влучність їх.

Олімп	У Греції, на півночі Фескалії є гора, яку звать Олімп, на верхівці її греки “поселили” вигадане “сімейство” на чолі з Зевсом (у римлян – Юпітером) – богом, царем і батьком богів і людей (неба, грому, добра і зла, влади, законів).
Юпітер, ти сердишся отже, ти неправий	Звернення Прометея до Зевса (Юпітера). Приписується грецькому сатирикові Лукіану (жив у II ст.) Вживається скорочено: "Не хочу бути тим Юпітером, що сердиться." “Я хочу, щоб моя відповідь відбивала спокійністю, навіть “лицарським” тоном від дикої бурсаччини”. (Леся Українка).
Що дозволено (личить) Юпітерові, те не дозволено (не личить) бикові. Quod licet jovi, non	Материнська приказка - осуд нескромності безпідставних претензій (в українській мові: “Що можна мамі, те зась лялі”). Вислів, пов’язаний з міфом про перетворення Юпітера в бика при викраденні ним прекрасної Європи

licet bovi.	
Олімпієць	Людина з величним спокоєм, незворушністю, стоїть над звичайними пристрастями, повсякденними турботами. Звідси і олімпійський спокій.
Прометей	Прометей - богоборець украв у богів на Олімпі вогонь і приніс його людям у тростинці, за що отримав найбільшу славу і найжорстокіші муки. Міфи приписують Прометееві інші заслуги перед людством: він дав людям знання з основ будівництва, мореплавства і медицини, навчив їх писати і читати. "Я честь віддам титану - Прометею." (Леся Українка). "Споконвіку Прометея там орел карає." (Т.Шевченко).
Титани	Діти Землі і Неба - могутні й волелюбні велетні, повелителі стихій. Не визнавали верховного божества - Зевса і повстали. Боротьба відбулася на горі Олімп.
Канути в Лету	Лета - ріка забуття в царстві Аїда (місце, де перебувають тіні померлих людей). Канути в Лету означає назавжди зникнути, піти в непам'ять, забути про земне життя.
Тартар	Місце де були ув'язненні титани після поразки у війні з богами.
Парнас	Символ поетичного натхнення, світ поезії, співдружність поетів. Парнаські сестри - музи. Парнаські квіти - вірші. У Зевса і богині пам'яті Мнемозини було 9 дочок, яких звали музами. Музей, музика від цих слів. Каліопа – муза епічної поезії; Кліо – історії; Терпсіхора – муза танцю, хорового співу; Мельпомена – муза трагедії; Талія – муза комедії; Полігімнія – муза пантоміми; Уранія – муза астрономії; Евтерпа – ліричної поезії і музики; Ерато – муза любовної поезії. Вважалося, що музи живуть на горах Парнас і

	Гелікон.
Лавр	Слава. У Греції та Римі лавр був деревом бога Аполлона. Лавровий вінок - ознака переможця.
Лаври Мільтіада, не дають мені спати	Мільтіад в бою при Марафоні одержав блискучу перемогу над військом перського царя Дарія. Після цієї битви у Фелістокла - майбутнього уславленого полководця прокинулось честолюбство.
Марафон	Марафонський біг 42 км 195 м - відстань до Афін гонець від Мільтіада, подолав за кілька годин, щоб сповістити: "Радійте, ми перемогли" в битві з персами. Вдруге на згадку про славетну історичну подію, цю відстань за той же час пробігли спортсмени – бігуни на Олімпійських іграх в 1896 р. в Афінах.
Золотий вік	Про ті прекрасно-нереальні часи греки говорили: вік Астреї (дочка Зевса і Феміди, спостерігала за життям людей на Землі, богиня справедливості – саме втілення правди). Золотий вік - щаслива пора, епоха розквіту, змінився срібним, мідним, залізним (так іноді називають ХІХ вік), коли на землі став панувати не закон, а сила.
Єлисейські поля Єлисейські квіти	Синонім поняття краси, щастя; в інших текстах вислів "піти на Єлисейські поля" - померти.
Геракл	Хоробра, дужа, міцна фізично людина; давньогрецький міфічний герой, який здійснив 12 подвигів, із них: очистив Авгієві стайні де понад 30 років ніхто не прибирав. Геракл проломив стіни двору, що оточував стайні і спрямував течію двох річок у проломи, чим очистив стайні. Переміг Лернійську гідру, Німейського лева, триголового лютого пса Кербера (в лат. озвученні Цербера), який охороняв вихід з підземного царства мертвих, дістав Золоті яблука з садів Гесперид, дочок бога вечірньої зорі Геспеда, щоб повернути царю Еврісфею молодість і силу. У своїх подорожах Геракл пройшов усю Європу і Лівію (Північну Африку, і в кінці шляху поставив стовпи на згадку про свої мандри ("Геркулесові стовпи" або "стовпи Геракла"). Дійти до Геркулесових стовпів означає дійти до крайніх меж.

Прокрустово ложе	В грецькій міфології розбійник Прокруст (“витягач”) спійманих мандрівників клав на ложе і, якщо бідолага був завеликий, Прокруст обрубав йому ноги, якщо ложе було довшим, то жертву витягували до відповідного рівня. “Прокрустове ложе” - сьогодні у багатьох мовах називають мірку, під яку підганяють факти.
Нитка Аріадни	Переносне значення її - дороговказ, спосіб за допомогою якого можна вийти із складної, заплутаної ситуації. За допомогою клубка ниток, що дала дочка царя Кіпра Міноса Аріадна герої Тесей зміг знайти вихід з Лабіринту після перемоги над потворою Мінотавром.
Золоте руно	Омріяна мета, багатство, яким хтось прагне оволодіти. Аргонавти шукали шкуру казкового барана з золотою вовною, на якому від злої мачухи втік Фрікс з Еллади в Колхиду, де приніс цього барана в жертву Зевсові за своє врятування, а шкуру повісив у священному гаю під охороною дракона. Ясон повинен був повернути цю шкуру в Елладу. Для цього він разом з героями – учасниками збудував і знярядив корабель “Арго” і відплив шукати далеку Колхиду та омріяне Золоте Руно. У переносному вживанні слово "аргонавти" означає - сміливі мандрівники, першовідкривачі.
Посіяти дракона зуби	Аргонавти після багатьох пригод в Колхиді по вимозі царя Еета на полі присвяченому богові війни Аресу посіяти зуби дракона, з яких виростили воїни, готові кинутися на них. Вислів "посіяти зуби дракона" в наш час частіше має значення не виростити богатирів, воїнів, а посіяти ворожнечу, розбрат.
Гомер	Оповідач творів “Ілліада” і “Одіссея”.
Яблуко незгоди	Розбрат, предмет ворожнечі, суперечок.
Прекрасна Єлена	Ідеал жіночої вроди, причина незгод.
Гомеричний сміх	Особливо гучний і сильний сміх.
Ахіллесова (Ахіллова) п'ята	Слабке вразливе місце. Мати Ахіла морська богиня Фетіда, купаючи його у водах священної ріки Стікс, щоб зробити його невразливим для ворожих стріл тримала Ахіла за п'яту, якої не торкнулися води Стікса. Стріла його ворога - Паріса, спрямована богом Аполлоном, влучила у

	п'яту і герой загинув.
Касандра	Людина, яка передбачає нещастя, але сама нічого не може вдіяти. В міфології дочка царя Трої Пріама. Закоханий в Касандру бог Аполлон наділив її даром пророцтва, але коли Касандра відмовила йому, Аполлон зробив так, щоб її пророцтвам ніхто не вірив. Доля її і Трої трагічна. "Коли в руках чого не маєш, то не хвалися, що твоє. Мужича правда єсть колюча, а панська на всі боки гнуча." І. Котляревський. Реальна постать, а не лірична - Генрі Шліман – знаменитий вчений археолог. Знав багато мов, знав напам'ять грецькою мовою "Ілліаду" і "Одіссею" Гомера - повірив у існування Трої і розкопав її. Співчуваємо тому, хто не читав про Шлімана, не захоплювався подвигом його життя.
Одісей	Узагальнений образ мандрівника, учасника надзвичайних подій чи пригод.
Сізіфа (Сізіфова) праця	Безплідна, важка, нескінчена, а часом і непотрібна робота. Сізіф був покараний за образу богів.
Муки Тантала	Нестерпне страждання від близькості жаданого і неможливості його досягти.
Покривало (робота) Пенелопи	Це праця, якій не видно кінця. Як розповідає Гомер, усе що ткала Пенелопа удень, вночі розпускала.
Між Сціллою і Харибдою	Означає опинитися між двома ворожими силами, під подвійною загрозою.
Два Аякси	У поемах Гомера оспівується дружба двох нерозлучних друзів, героїв Троянської війни Еантів (у римлян Аякси). Два Аякси – нерозлучні друзі. "Любов і дружба - взаємна луна, вони дають стільки скільки беруть." О.І.Герцен. Це, мабуть, і є довічний секрет справжньої дружби.
Зі щитом, чи на щиті	Тобто повернися переможцем або загинь. У давній Спарті існував звичай: загиблого воїна з поля виносити на його щиті. Звідси вислів: перемогти, або загинути.
Справжній друг пізнається в нещасті (друг пізнається в біді)	Так з далекої, оповитої мороком, сивої давнини за шість віків до нашої ери, озивається до нас легендарний байкар, убогий раб Езоп.

Ідол, ідолопоклонство	У прямому значенні це науковий термін, який позначає об'єкт культу в релігії первісного суспільства; в переносному, образному - предмет особливого, пристрасного, бездумного поклоніння. Для східних слов'ян - наших пращурів - таким був Перун - бог грому і блискавки, господар дощу - покровитель землеробства. Сьогодні коли кажуть “викинути ідола в Дніпро”, мають на увазі рішуче порвати з минулим. “Догматизм - це ідол, його одним помахом не викинеш в Дніпро.” (О.Гончар).
Служіння Ваалу	Ваал – гонитва за матеріальними благами, грубими насолодами, один із ідолів стародавнього Сходу – Сирії, Палестини.
Служіння мамоні	Сирійський бог багатства. Мамон – ідол, якому поклонялися, прагнучи збагачення.
Золоте теля	Біблейська легенда про ідола - золотого Тельця, якому поклонялись іудейські племена.
Янус	Спочатку бог дверей у Римлян, божество входу і виходу, пізніше - бог початку і кінця. Зображувався він з двома обличчями, одне з яких, молоде дивилося вперед, у майбутнє, друге, старе - назад, у минуле. У наш час дволиким Янусом називають нещирю, підступну, “дволичну” людину.
Цірцея (Кіркея)	В сучасному вжитку - прекрасна і підступна жінка, яка вміє причаровувати і підкоряти собі. На острові Ея Цірцея перетворила супутників Одиссея на свиней.
Сирена (райські птахи Сірін)	Напівптахи - напівжінки, які своїми співами приваблюють мореплавців і нищать їх.
Треба їсти, щоб жити, а не жити щоб їсти	Слова ці приписуються давньогрецькому філософу Сократу. В них викладено два життєвих принципи: життя як служіння високим ідеалам, на користь і радість людям, активне життя (їсти, щоб жити) і життя для задоволення власних потреб, лише для існування (жити, щоб їсти).
Я знаю те, що нічого не знаю	Вислів Сократа - афоризм мудрості і скромності в порівнянні пізнаного і ще не пізнаного в житті.
Лаконічно	По-спартански (область у Давній Греції, де містилась Спарта, звалася Лаконія) - означає

	гранично, стисло, небагатослівно, тобто так, як вчили спартанців висловлюватись.
Лапідарний	Від лат. lapis - камінь, має два значення: пряме - той, що стосується написів на кам'яних пам'ятниках, переносне - стислий, виразний, короткий.
Платон мій друг, а істина - ще більший друг	Аристотель вчився в Афінах в школі Платона. Йому приписуються слова, що виражають людську безкомпромісність. Вислів відстоює право заперечувати твердження авторитетів, якщо цього вимагає істина.
Геракліт	Грецький філософ - матеріаліст. Уславився думкою, яка дійшла до нас у переказі Платона: "Все рухається і нічого не стоїть" і, уподібнюючи існуюче течії річки, додає, що "двічі в одну і ту ж річку увійти неможливо." Все тече змінюючись в потоці часу.
Еврика	"Я знайшов" - вислів приписується Архімеду. Нагадуємо: йшлося, про склад металу, з якого було зроблено корону царя Гіерона. Саме з цим вигуком пов'язаний основний закон гідростатики: "Тіло, занурене в рідину, втрачає у своїй вазі стільки, скільки важить витиснута ним рідина".
Усе своє ношу з собою Omnia mea mecum porto"	Вислів приписують грецькому філософу Біанту. "Все своє майно я ношу з собою" - цим він хотів сказати, що лише духовні цінності є справжнім багатством. "Ми люди тихі, незаздрі, чесні, нам досить дещиці. В чини не ліземо. Грунтів не стягуємо, й грошей у бодні не складаємо." (В.Шевчук).
Діоген у бочці (бочка Діогена)	Діоген - давньогрецький філософ - матеріаліст, вважав, що найвищим моральним завданням людини є зведення потреб до мінімуму, викорінення пристрастей, звідси пасивність, байдужість до всього. Образ "Діоген у бочці" говорить про чиєсь аскетичне, дуже невибагливе житло.
Ліхтар Діогена	Діоген вдень ходив з ліхтарем, говорячи "Я шукаю людину". В останні часи цей вислів вживають, коли йдеться про пошук серед зіпсованого суспільства справжньої людини. Діоген належав до школи Кініків (від Кіносарг –

	місце, де була школа), а це слово в наш час звучить в іншій звуковій формі - "циніки" - люди, які зневажливо ставляться до досягнень культури, духовних і моральних цінностей, до загальноприйнятих норм поведінки, а також просто люди безсоромні, вульгарні, розперезані.
Жереб кинуто <i>Alea facta est</i>	Вислів Плутарха - рішення прийнято безповоротне.
Перейти Рубікон	Перейшовши річку Рубікон, Цезар переможно рушив до повної одноособистості влади в Римі. Вислів "перейти Рубікон", позначає зробити безповоротний крок, рішучий вчинок.
Прийшов, побачив, переміг <i>Veni, vidi, vici!</i>	Цезар - автор цієї та багатьох інших крилатих висловів. "Я хотів би бути краще першим тут, ніж другим у Римі". Честолюбці узагальнили ці слова і навіть, не зсилаючись на автора, говорять від себе: "Краще бути першим на селі, ніж другим у місті". Про бездоганність чиєїсь репутації є вислів Цезаря "Дружина Цезаря повинна стояти вище всяких підозр".
Veto	Забороняю. Захисники інтересів плебеїв - народні трибуни в Римі, яких обирали на один рік, мали право скасувати будь-яке розпорядження влади – так зване право вето.
Так минає земна слава <i>Sic transit gloria mundi</i>	Означає швидкоплинність, життя, нетривалість слави, скороминучість чогось.
Патриції і плебеї	Вживаємо переносно, частіше іронічно, говорячи про бажання когось стати вище інших, про надмірні "патриціанські" претензії.
Persona grata persona non grata	Буквально - бажана і небажана особа. У нетермінологічному значенні - особа, до якої ми ставимося прихильно, чи неприхильно.
Пролетар, пролетаріат Proletarius	Слово із Стародавнього Риму - пролетарі - найбідніші жителі міста, які не мали майна, єдине, що їм належало, були їх діти, нащадки (proles). Їх вислів "panem et circenses" ("хліба і видовищ") - гасло римської юрби -- до нас дійшов завдяки сатирам поета стародавнього Риму Ювенала, що гнівно бичував жорстокість імператора, невіглас - вельмож і порочних плебеїв. З цього часу сатиру

	називають Ювеналів бич.
Посмішка авгура	Єхидна посмішка того, хто вводить когось в оману. Авгури - люди, що перетворюють у таємницю свої знання, викладаючи їх незрозумілою мовою, псевдовчені. Крім авгурів пророкуванням займались сивіли - легендарні жінки – віщунки.
Лари і пенати	Образна назва рідної домівки.
О часи! О звичаї! О tempora! О mores!	Так звичайно говорять тоді, коли обурюються чиєюсь поведінкою, порушенням норм, моралі, нехтуванням обов'язків. Ці слова належать славнозвісному оратору і політичному діячеві Марку Туллію Ціцерону. Ті часи гуманними не називали, бо вони породили вислів “людина людині вовк”
Номо Номімі лупус ест	- промовиста формула крайнього егоїзму експлуаторського суспільства.
Ave, Caesar, morituri te salutant!	Слава тобі Кесарю. Приречені на смерть вітають тебе. Гучна і мужня фраза повна сили і презирства до смерті належить Гаю Святонію Транквіллу.
Три ...	Число три з дуже давніх часів уважалося магічним, тобто таким, що мало надприродну силу. Друг, що тричі відрікся, три гарпії, три грації (харити) три парки (мойри), тріумвірат, третього не дано, Земля тримається на трьох китах, тощо. Грецький філософ і математик Піфагор вважав це число досконалим, бо воно виражає початок, середину і кінець і тому зробив з трійки символ божества. У нас прислів'я : “третього хліба не доїв”, “три чисниці до смерті”, “вигнати в три шиї”, “зблудився в трьох соснах” “гнути в три дуги (погибелі)”, “від горшка три вершка”, “за тридев'ять земель”, ”бачити на три аршина під землю” та інші. Друг, що тричі відрікся: апостол Петро тричі відрікся від свого заарештованого вчителя протягом короткої літньої ночі. У сучасній мові цими словами характеризують людину, дружба якої не витримує важких випробувань. Термоядерний синтез тримається на трьох китах: температурі, густині і часі життя частинок, яким треба вступити в реакцію.

	<p>Богиня Геката - володарка Землі, моря і неба зображувалась з трьома головами – гарпіями. У переносному значенні гарпія - зла жінка.</p> <p>Три грації (у римлян) або три харити (у греків) - богині краси, радощів втілення жіночої принадності.</p> <p>Тріумвірат (у давньому Римі) - це союз трьох політичних діячів).</p> <p>Три мойри (у греків), або парки (у римлян) – богині людської долі, що прядуть нитки людського життя.</p> <p>Третього не дано (tertium non datur) - положення науки логіки - вибір може бути лиш між двома сторонами якогось явища, чи поняття.</p>
Сім ...	<p>Число сім у стародавньому світі вважалося містичним, а подекуди і священним (так само як 3, 9, 13 у різних народів). Пов'язано це з тим, що здавна людям були відомі сім рухомих небесних тіл, які вони навчилися спостерігати (сонце, місяць і п'ять планет), яким приписувався таємничий вплив на долю кожного. Місяць мав чотири фази по 7 днів.</p> <p>Місто на семи пагорбах - Рим.</p> <p>Сім чудес світу: Єгипетські піраміди, Сади Семіраміди, Мавзолей у Галікарнасі, храм богині Артеміди в Ефесі, Колос Родоський, статуя бога Зевса в Олімпії, Маяк на острові Фаросі біля Александрії.</p> <p>За грецьким міфом у Атласа і океаніди Плейони були сім дочок, яких звали Плеядами. Після їх самогубства були взяті на небо і стали сузір'ями.</p> <p>Зараз плеяда - група видатних людей.</p> <p>На сьомому небі - за уявленням Аристотеля небо складається з семи нерухомих кришталевих сфер. В образному значенні на сьомому небі - найвища радість, щастя, блаженство.</p> <p>Сім смертних гріхів - за церковними догмами біблейських міфів найтяжчі гріхи це: заздрощі, жадібність, розпуста, ненажерливість, гордощі, лінощі, злість, яких не можна було спокушувати, за них людина довічно каралася в загробному житті. Усі сім смертних гріхів - в значенні</p>

	<p>найтяжчих злочинів вживаються і в сучасній мові. Книга за сімома печатями, за сімома замками - вислів із Біблії - вживається у значенні щось незрозуміле приховане, недоступне.</p> <p>Всі ці сімки - випадковість? Вчені висловили припущення, що число сім є тією кількістю одиниць для сприймання і запам'ятання, яке "вкладається" в пам'ять людини найкраще. Коли цих одиниць більше, запам'ятовування одразу ж погіршується. Щоб якесь оголошення, реклама, анонс виконали своє призначення, треба щоб публікацій було не менше семи: першого просто не заміять, на сьоме активно реагують.</p>
За часів Адама	Позначають сиву давнину, щось загалом настільки далеке, застаріле, що вже стало неістотним, непотрібним.
Адамове ребро	За легендою про праматір перша жінка Єва була зроблена з Адамового ребра. "Це кістка від кістки моєї і плоть від плоті моєї" - вислів Адама, який давно втратив зв'язки з легендою. Сьогодні він позначає - кровні зв'язки, духовну близькість людей, єдність людини зі своїм народом.
Всесвітній потоп	Легенда про велику зливу, яка тривала сорок днів і сорок ночей. Легенда про потоп постала з історичного факту – за свідченням розкопок на р. Урі причиною міг бути землетрус у Перській затоці.
Ноїв ковчег	Допотопний, щось неймовірно давнє, віджиле, архаїчне. Син Ноя - Хам насміявся зі свого батька, і за це Ной прокляв його. Тепер Хамом називають грубу, невиховану, нахабну, жорстоку людину. Голубка з маслиноюю гілкою в дзьобі повернулася до Ноя через сім днів із звісткою про умиротворення стихії - потопу.
Каїн і Авель	Герої прадавньої легенди про перше вбивство на Землі. Каїнами називають братовбивців, зрадників різних мастей. (Старший син Адама і Єви Каїн вбив свого молодшого брата Авеля - така легенда із Біблії) Розгніваний бог поклав на чоло вбивці тавро злочину - "Каїнову печать", заборонивши, однак, вбивати Каїна. Ім'я Авеля позначає

	невинну жертву.
Іуди поцілунок	В переносному значенні Іуда - зрадник, лицемір. Іуди поцілунок - вчинок людини, що прикриває облесливістю свою зраду. В біблій Іуда зрадив Ісуса.
Апостол	Грецьке слово - "посланець". В перші віки християнства так називали мандрівників проповідників, авторів послань до віруючих. У пізніші часи апостолів оточили ореолом святості, мучеництва, вченості.
Тайна (таємна) вечеря	Вживається як позначення таємних зібрань, зустрічей людей, серед яких є і однодумці і відступники.
Апокаліпсис	Грецькою мовою – розкриття, одна чи не найдавніша пам'ятка християнської літератури. Автор книги називає себе Іоанном. У формі фантастичних видінь у ній розповідається про пришестя Христа і появу Антихриста, про боротьбу між ними.
Не я останній хто боїться смерті	Вислів Чарльза Дарвіна, який увійшов у мови світу, як автор загальноновживаних термінів: "боротьба за існування і природний добір".
Про мертвих або добре, або нічого Al mortuis aut bene aut nihil	Латинський вислів виходить від слів мудреця Хілона (VI ст. до н.е.): "Про мертвих не казати поганого".
Людина я і ніщо людське не чуже для мене Homo sut, humani nihit a me alienum puto	Автор виразу - римський письменник Теренцій.
Чаша терпіння переповнилась	Означає що людина більше не може стримуватись, терпіти ("терпець урвався"), вона починає діяти.
Випити гірку чашу (випити чашу до дна)	Біблейський вислів позначає - він перетерпів всі неприємності, нещастя.
Хто взяв меч, від меча і загине	Стародавня зброя – меч став символом битви. Наше право міститься на вістрі меча. "Сильним належить світ" - говорив ватажок галлів Бренн (IV ст. до н.е.), як і "Горе переможеним", - гасла загарбників. Вислів з Євангельського переказу, що

	належить Ісусу “поверни меч твій на його місце, бо всі, хто взяв меч, від меча і загинуть.”
Per aspera ad astra	Через терни до зірок.
Vivere memento	Пам’ятай про життя.
Vebra volant, scripta manent	Слова відлітають, написане залишається.
Ignorantia non est argumentum	Незнання – не аргумент. Слова видатного голландського філософа Б. Спінози (1632-1677).
Глас вопіючого (волаючого) в пустелі	Даремний заклик до кого-небудь, залишений без уваги, без відповіді, одинокий виступ, не підтриманий ніким.
Нема пророка в своїй країні	Означає, що люди охоче прислуховуються до слів сторонніх осіб і зовсім не цінують навіть найрозумніших думок, якщо вони висловлені своїми, близькими людьми.
Не мічіть бісеру перед свинями	Не витрачайте марно слів перед людьми, які не здатні зрозуміти вас.
Не хлібом єдиним живе людина, але й словом	В Євангелії вислів приписують Ісусу Христу, у Второзаконні - Мойсею, а насправді, вважають інші, він, мабуть, значно давніший.
Tempora mutantur, et nos mutantur con illis	Часи змінюються, і ми змінюємося разом з ними – вислів приписується онукові Карла Великого королю Лотарю I (IX ст.).
Volenti nihil difficile	Для бажаного немає труднощів.
Слова - полова, Але огонь в одежі слова - Безсмертна, чудотворна фея, Правдива іскра Прометея. І.Франко.	
Нове життя нового прагне слова, А де найти, як дати кров і плоть? М.Т.Рильський.	
Нове життя, нового прагне слова Так воно було з давніх давен, і , напевно так буде завжди. А.С. Малишко.	
Не бійтесь заглянути у словник: Це пишний яр, а не сумне провалля; Збирайте, як розумний садівник, Достиглий овоч у Грінченка й Даля...	

12. Бібліографія

1. Анкин Л.Н. Анкин Н.Л. Практика остеосинтеза и эндопротезирования. Киев, 1994, 304 с.
2. Арнаутов Г.Д. Медицинская терминология на пяти языках. Гос. изд. медицина и физкультура. София. 1979, 943 с.
3. Бурин М. Російсько-український медичний словник для лікарів хірургічного профілю. Хмельницький, 1997, 64с.
4. Віленський Ю. Цехмістер Я. “Промені-Х” Івана Пулюя. Чому вони зветься рентгенами?” Газета “Ваше здоров’я” №66(544), 15.09.2000р., с.6.
5. М.Доэрти, Д.Доэрти Клиническая диагностика болезней суставов. Перевод с англ., Минск, “Тивали”, 1993, 145с.
6. Золтан Я. Операционная техника и условия оптимального заживления ран. Изд.П. Изд. АН Венгрии, Будапешт, 1977.

7. Коваль А.П. Крилате слово. Київ, "Радянська школа", 1983, 224 с.
8. Корж О.О. Російсько-український медичний словник. Харків, 1997, кн. 2, 88с.
9. Корж А.А. Черных В.П. Филипенко В.А. и др. Справочник "Остеоартроз". Диагностика и консервативное лечение заболеваний и повреждений опорно-двигательной системы. Харьков, 1997, кн. 2, 88 с.
10. Маркс В.О. Ортопедическая диагностика. Минск, Изд. "Наука и техника", 1978, 512 с.
11. Олекса А.П. Травматологія і ортопедія. Київ, 1993, 323 с.
12. Рейнберг С.А. Рентгенодиагностика заболеваний костей и суставов. М., Изд. Медицина, в двух томах. 1984.
13. Скомаровский А.Ц. Пелипенко В.П. Методические рекомендации для студентов по терминологии в ортопедии и травматологии. Полтава, 1985, 11 с.
14. Скрыпников Н.С. Краковецкая Г.А. Кульчицкий К.И. Латинская терминология по топографической анатомии и оперативной хирургии. Полтава, 1991, 178 с.
15. Энциклопедический словарь медицинских терминов. Главный редактор Б.В. Петровский, Изд.1, том 1-3, М., Изд. "Сов. энциклопедия", 1982, с. 410-425.

13. Зміст.

1. Передмова	4
1.1-4. Алфавіт, правила вимови, дифтонги, буквосполучення, наголос	6
1.5. Грецькі та латинські терміноелементи	8
1.6. Тлумачення медичних термінів	13
2. Терміни при обстеженні хворих-потерпілих	18
2.1. Терміноелементи деформацій	18
2.2. Розвиток і основна структура суглобів	19
2.3. Спеціальні методи візуалізації	20
3. Симптоми і синдроми	23
4. Терміни, що вказують на зміни в опорно-руховому апараті	27
4.1-9. Клінічна класифікація механічних пошкоджень, незрощення кісток, загоєння ран	27
5. Терміни при оперативному лікуванні	34

5.2. Біологічні і біомеханічні основи остеосинтезу	35
6-6.2. Остеохондропатії. Класифікація частоти і стадій ускладнення ураження епіфізів кісток	37
7-7.2. Пухлини кісток. Класифікація. Діагностика	39
8. Уроджені пороки розвитку органів руху	41
9. Реабілітація	44
10. Список термінів нової міжнародної Паризької анатомічної номенклатури	45
11. Латинські вирази і фразеологізми	47
12. Крилаті слова.	51
13. Бібліографія.	65
14. Зміст	66